

**İnsan Kaynaklı
Yıkım/Afetlerde
Hak İhlallerinin Önlenmesi
İçin
Kriz Rehberi**

Taslak

**İnsan Kaynaklı Yıkım/Afetlerde
Hak İhlallerinin Önlenmesi İçin**

Kriz Rehberi

(Taslak)

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	1
TABLO VE ŞEKİLLER.....	1
1. REHBER HAKKINDA	1
2. KRİZ VE AFETLERDE İNSANİ YARDIM STANDARTLARI	3
3. KRİZ YÖNETİM ORGANİZASYONU	4
4. KRİZ VE AFET DURUMUNA HAZIR OLMAK	4
5. PLANLAMA VE KOORDİNASYONUN OLUŞTURULMASI	5
6. KRİZ YÖNETİMİ BİLEŞENLERİ	6
6.1. Kriz Masası Koordinasyonu (Merkezi Koordinasyon).....	6
6.2. Saha Koordinasyon Birimi.....	7
6.3. Lojistik Birimi.....	8
6.4. Bilgi, İşlem ve Kayıt Birimi.....	10
6.5. İletişim Birimi.....	12
6.6. Yardım ve Destek Birimi.....	14
6.7. Sağlık Birimi.....	15
6.7.1. Kriz Öncesinde Yapılması Gerekenler.....	16
6.7.2. Kriz Sırasında Yapılması Gerekenler	17
6.7.3. Krizin Hemen Sonrasında Kan İhtiyacı Yönetimi ve Yapılması Gerekenler	18
6.7.4. Sağlık Uygulamaları Desteği	18
6.7.5. Psiko-Sosyal Destek.....	18
6.7.6. Medikal Malzeme İhtiyaç Yönetimi.....	23
6.7.7. İlaç İhtiyaç Yönetimi	24
6.7.8. Ambulans İhtiyaç Yönetimi	25
6.7.9. Taburcu İşlemleri.....	26
6.7.10. Refakatçi Yönetimi	26
6.7.11. Yaralıların Sağlık Bilgilerinin Tutulması	27
6.8. Hukuk Birimi	29
6.9. Güvenlik Birimi.....	29
7. İNSAN KAYNAKLI AFETLER SONRASI MÜDAHALE ÖRNEKLERİ VE DENEYİMLER	31
7.1. Van Depremi Sonrasında İhtiyaçların Analizi için Saha Çalışması Deneyimi	31
7.2. Van Depremi Sonrasında Çocuklarla Çalışma Deneyimi	31
7.3. Soma Faciası Örneğinde Doğru İletişim ve Sağlıklı Bilgi Paylaşımı	32
7.4. Kobanê’de Başlayan Savaş Sonrası Suruç’a Göç Etmek Zorunda Kalan Ailelerin Yerleştirildiği Çadırkentlerde Kriz Yönetimi	33
7.5. Belçika Patlaması Sonrası Kriz Yönetimi	34
7.6. Norveç Ütøya Adası Saldırısı Sonrasında Psiko- Sosyal Destek	36
7.7. Paris Katliamı Sonrası Çocukların Bilgilendirilmesi.....	36
7.8. 10 Ekim Katliamı Sonrası İletişim ve Sağlıklı Bilgiye Erişim.....	37
7.9. 10 Ekim Sonrası Travmatik Olaylar Sonrasında Çocukların Desteklenmesi	37
7.10.Orlando Katliamı, İnsan Kaynaklı Bir Krizin Ayrımcılığa Dönüşmesi	39

7.11. Atatürk Havaalanı Katliamı Sonrası Kitlenin Yönlendirilmesi	39
7.12. Nice Saldırısı Sonrası Resmi Kurumların Sosyal Medya Kullanımı.....	39
7.13. Manchester Saldırısı Sonrası Kitlesele Fonlama	40
8. SONUÇ.....	40
EK-1 TANIMLAR.....	42
EK-2 KRİZ YÖNETİMİ BİLGİ KARTLARI.....	49

TABLO VE ŞEKİLLER

Tablo 1: Kriz ve Afet Durumuna Hazır mısınız?	4
Tablo 2: İlk Kayıt Formu Örneği	10
Tablo 3: Gönüllü Kayıt Formu Örneği.....	11
Tablo 4: İhtiyaç Listesi Tablosu	13
Tablo 5: Etkinlik Katılımcıları İçin Kriz Durumunda Acil Bilgiler Tablosu	17
Tablo 6: Medikal Malzeme İhtiyacı Gönüllüleri Takip Tablosu	23
Tablo 7: İlaç İhtiyacı Karşılama Gönüllü Takip Tablosu	24
Tablo 8: Yaralı Bilgi Formu Örneği	28
Tablo 9: Belçika Patlaması Sonrasında Hazırlanan “Sıkça Sorulan Sorular” Form Örneği:.....	35
Şekil 1: Kriz Yönetimi Organizasyon Şeması	5

1. REHBER HAKKINDA¹

Türkiye'de kriz, afet ve acil durumlara ilgili çeşitli kaynaklar bulunmakla birlikte, “insan kaynaklı afetler, acil durumlar ve insan hareketleri sonucu oluşan kriz” durumlarıyla ilgili kaynak ve bilgi oldukça sınırlıdır. Bu Rehber çalışması, alandaki ihtiyaca kısmen cevap vermeyi ve bir başlangıç yapmayı hedeflemektedir.

İnsan kaynaklı afetler tanım olarak nükleer, biyolojik, kimyasal kazalar, taşımacılık kazaları, endüstriyel kazalar, aşırı kalabalıktan meydana gelen kazalar, toplu insan göçleri ve zorla yerinden edilmeler ile sınırlandırılmıştır; ancak rehberde canlı bomba vakaları da bu kapsamda değerlendirilmektedir.

Gölcük, Düzce ve Van Depremleri, Suriye'deki savaşa bağlı sığınmacı göçleri, Suruç Katliamı ve 10 Ekim Ankara Katliamı sonrasındaki süreçlerde, devletin izin vermemesi ve söz konusu kriz durumlarına ilişkin bilgi üretmemesi nedeniyle gönüllüler ve çeşitli sivil toplum örgütleri, kamu kurum ve kuruluşlarından daha hızlı ve insan odaklı hizmet ürettiler; ortaya çıkan olağanüstü durumdan ve/veya katliamdan etkilenen insanlarla dayanışma sergilediler. Kriz yönetimi, lojistik sağlama, kayıt altına alma, ihtiyaçların sağlanması ve yönlendirme süreçlerinde görev aldılar. Bu rehber öncelikle bu süreçlerde biriken bilgi ve deneyimleri kayıt altına almayı ve benzeri süreçlerde sorumluluk alacak sivil toplum örgütlerini, sendikaları ve gönüllüleri, bu bilgiler doğrultusunda güçlendirmeyi hedeflemektedir.

Öncelikle belirtmek gerekir ki kriz, afet ve olağanüstü durumlar kurum, kuruluş, merkezi/ yerel yönetimler ile sivil toplum örgütleri arasında koordinasyon ve işbirliğini gerektirmektedir. Türkiye deneyimi, alanda güçlü resmi yapılar olmasına rağmen bu koordinasyonun oluşturulamadığını göstermektedir. Örneğin Van Depremi sonrasında yaşanan deneyim, yerel yönetimler arasında koordinasyon olmadığını hatta valilik ve belediye arasında yetki çatışması sebebiyle insanların mağdur edildiğini göstermiştir. Deprem sonrası bu ayrışma insanların destek alımını zorlaştırmış, hatta depremzedelere karşı kamu kurumlarının zaman zaman zor kullandığı görülmüştür. Bazı durumlarda afet veya krizin kaynağı devlet ve devlete bağlı unsurlar ile resmi otoriteler olabilmektedir. Bu kriz durumlarında, mağduriyetin ortadan kaldırılmasında, resmi yetkililerin görev ve sorumluluklarını gerektiği gibi yerine getirmedikleri görülmektedir. Hatta bazı durumlarda mağduriyetin artmasına neden olabilecek ayrımcı politikalar ve eylemler ortaya çıkabilmektedir. Böyle durumlarda sivil yapıların ve gönüllülerin doğan boşluğu doldurması; sağlıklı bilginin kayıt altına alınması, destek ve yönlendirmenin yapılması, lojistik desteğin sağlanması ve sürecin uzun süreli izlenmesi gibi tüm aşamalarda görev alması gerekmektedir.

Kamunun denetim, takip gibi sorumluluklarını yerine getirmede ihmalinin olduğu, Soma Faciası gibi kriz durumlarında kamunun sağlıklı bilgi paylaşımında bulunmadığı, olayın tüm boyutlarıyla resmedilmesinden kaçınıldığı deneyimlenmiştir. Sağlıklı bilgiye erişim, bir kriz ve afet durumunda olayın tüm boyutlarıyla anlaşılmasının ve sonuçlarının ortadan

¹ Rehberde kullanılan bazı kavramlar için rehber sonunda yer alan tanımlar kısmından yararlanabilirsiniz.

kaldırılmasının ilk koşuludur. Yaşanan krizden/afetten çok fazla insanın doğrudan veya dolaylı olarak etkilendiği ve hukuki, maddi ve psiko-sosyal desteklerin yıllarca devam etmesinin gerekli olduğu durumlarda, kamunun sağlıklı verileri paylaşmaması birçok insanın destek mekanizmalarının dışında kalmasına sebep olmaktadır. Bu ve benzeri durumlarda hastane, adli tıp, mezarlık, morg vb. kritik alanlardan sağlıklı bilgi akışını sağlayacak gönüllülerin sorumluluklarının, görev tanımlarının ve aktarılacak bilgi formatının önceden belirlenmiş olması bu açığın kapatılması açısından çok önemlidir. Zira Türkiye örneğinde sonradan bilgilerin derlenmesi amacıyla yapılan bilgi edinme başvurularına ya güvenlik ve gizlilik sebebiyle cevap verilmemekte ya da bu başvurulardan nitelikli bilgi edinilememektedir.

Dünya örneklerinde televizyon başında olaya tanıklık edenlerin dahi psiko-sosyal destek ihtiyacının hesaba katıldığı ve insanların uzun süreli destek programlarına alındığı görünürken, Türkiye’de psiko-sosyal destek sıklıkla göz ardı edilen konulardan biridir. Bu ihtiyaç gönüllü yapılar tarafından takip edilmeye çalışılırken, ihtiyacın ilk olay anından itibaren hesaba katılmaması birçok insana ulaşımın aksamasıyla sonuçlanmaktadır. Dolayısıyla bu rehber aynı zamanda, ilk kriz anında destekleyici süreçlerin göz önünde bulundurulmasını hatırlatma amacını taşımaktadır.

Rehberin önemli bir bölümü Türkiye ve yurt dışındaki insan kaynaklı afetler sonrası müdahale örnekleri ve deneyimlerinden oluşturmaktadır. Bu deneyimlerde kriz yönetimi süreçlerinin tamamı değil, olumlu veya olumsuz bazı kesitleri ele alınmıştır. Deneyimler bölümü bu deneyimlerden öğrenilenler ekseninde, olası afetlerde zararların minimize edilebilmesine katkı sunmayı hedeflemektedir. Bu deneyimler hem tarihe not düşülmesi hem de benzeri durumlara hazırlıklı olunması bakımından önem taşımaktadır.

Tüm bunların yanında rehber, kriz ve acil durumların yaşandığı dönemlerde, Türkiye’de devletin veya hükümetin sorumluluğu olan konuları yerine getirmesi, gönüllü çabaların önünü açmada ve rehberde çizilen çerçevenin daha hızlı şekilde hayata geçmesini sağlamada etkili olacaktır. Zira özellikle hukuk ve sağlık alanında gönüllü çabalar ne denli başarılı olursa olsun, devlet hastanelerinde, eczanelerde ve diğer sağlık kurumları ile adli kurumlarda kriz yönetimine uygun prosedürlerin geliştirilmesi, kriz mağdurlarına maddi ve manevi yönden katkı sunacaktır.

Özetle bu rehber, geçmiş deneyimler ve 10 Ekim 2015 Ankara Katliamı sonrasında hastane kriz masaları ve saha gönüllülerinin deneyimleri doğrultusunda hazırlanmıştır. Edinilen deneyim ışığında bu rehber, sivil toplum örgütlerinin ve gönüllülerin benzeri kriz ve olağanüstü hallerde koordineli bir şekilde hareket etmesine katkı sağlamayı, geçmiş deneyimleri kayıt altına almayı ve birlikte güçlenmeyi hedeflemektedir.

Birçok kişinin katkılarıyla ve kolektif süreçlerle hazırlanan bu rehber katkılarla gelişmeye ve etkinleşmeye açıktır. Temel olarak karşılıklı güçlenme ekseninde yol alması hedeflenen rehber herkes istediği şekilde katkı sunabilir, rehberi dilediği şekilde kullanabilir, geliştirebilir ve deneyimleriyle zenginleştirebilir.

2. KRİZ VE AFETLERDE İNSANİ YARDIM STANDARTLARI²

Aşağıda yer alan standartlar kriz ve afetler sonrasında temel hizmetleri sağlamakla yükümlü olan devlet ve ile devletlere bağlı olan resmi kurumların görev ve sorumluluklarını ve bu sorumlulukların niteliklerini ifade etmektedir.

- 1- Krizden etkilenen topluluklar ve kişiler ihtiyaçları ile ilgili ve **uygun yardımı** alırlar.
- 2- Krizden etkilenen topluluklar ve kişiler ihtiyaç duydukları insani yardıma **doğru zamanda** erişebilirler.
- 3- Krizden etkilenen topluluklar ve kişiler sağlanan insani yardım ve faaliyetlerden olumsuz etkilenmezler ve **kriz sonrasında hazırlıklı ve dayanıklı olup daha az risk** altındadırlar.
- 4- Krizden etkilenen topluluklar ve kişiler haklarını ve yetkilerini bilirler, bilgiye erişebilirler ve kendilerini etkileyen **karar verme süreçlerine katılırlar**.
- 5- Krizden etkilenen topluluklar ve kişiler **şikâyetlerini yöneten güvenli ve cevap veren bir mekanizmaya erişirler**.
- 6- Krizden etkilenen topluluklar ve kişiler eşgüdümlü ve **birbirini tamamlayıcı yardım** alırlar.
- 7- Krizden etkilenen topluluklar veya kişiler, kurum ve kuruluşların edindikleri deneyim ve görüşlere bağlı olarak **gelişmiş seviyede yardım sağlanmasını bekleyebilirler**.
- 8- Krizden etkilenen topluluklar ve kişiler ihtiyaçları olan **yardımı mesleki yeterlilik sahibi, iyi yönetilen personel ve gönüllülerden alırlar**.
- 9- Krizden etkilenen topluluklar ve kişiler, kendilerine yardım sağlayan kurum ve kuruluşların kaynakları **etkin, verimli ve etik şekilde** yönetmesini beklerler.

² Core Humanitarian Standard – Ayrıntılı bilgi için: <https://corehumanitarianstandard.org/files/files/Core-Humanitarian-Standard-Turkish.pdf>

3. KRİZ YÖNETİM ORGANİZASYONU

Olası bir kriz ve afet durumunda bir kriz merkezi koordinasyonunda aşağıdaki sekiz başlıkta sorumlu kişilerin ve yapılacak işlerin belirlenmesi gerekmektedir. Krizden önce gerekli hazırlıkların yapılması, kişilerin ve sorumlulukların belirlenmesi kriz yönetimini kolaylaştıracaktır.

Şekil 1: Kriz Yönetimi Organizasyon Şeması

4. KRİZ VE AFET DURUMUNA HAZIR OLMAK

Kriz durumları sonrasında hızlı harekete geçebilmek ve eksikliklerden kaynaklı kayıpları ve gecikmeleri en alt düzeye indirmek için her kurumun "kriz öncesinde" alabileceği bazı önlemler bulunmaktadır. Aşağıdaki Kontrol Listesi bu önlemlerden bazılarını içermektedir. Tabloyu kendi örgütsel yapınıza göre değiştirebilir ve geliştirebilirsiniz.

Tablo 1: Kriz ve Afet Durumuna Hazır mısınız?

Kontrol Sorusu	Evet	Hayır
Kurumunuzun veya sivil toplum örgünüzün (STÖ) afet ve acil durum müdahale planı var mı?		

Kurumunuz veya STÖ'nüzde acil durum çantası var mı?		
Personel veya üyeleriniz kriz, deprem, yangın vb. durumlarda toplanma alanları bilgisine sahip mi?		
Bir eylem ve etkinlik öncesi riskleri değerlendirerek güvenliğin nasıl alınacağına ilişkin planlama yapıyor musunuz?		
Üye ve personelinize ait kan grupları, kronik hastalıklar ve alerji durumlarıyla ilgili bilgilere sahip misiniz? Gizlilik ilkesi gereği bu bilgilerin güvenliğini sağlıyor musunuz?		
Toplu etkinlikler öncesi etkinliğe katılan kişiler için iletişim listesi hazırlıyor musunuz?		
Kriz anında sağlıklı bilgi kaynağı olacak anahtar kişileri ³ belirlediniz mi?		
Acil ve kriz durumlarında sorumluluk alacak anahtar kişileri ve kişilerin sorumluluklarını belirlediniz mi? (lojistik, adli tıp, hastane vb. sorumluluklar)		
Acil ve kriz durumlarında güvenli iletişim kanalları belirlediniz mi? (Telegram kanalı, Whatsapp Grubu vb.)		
Kurumunuzda veya STÖ'nüzde ilk yardım eğitimi almış personel var mı?		
Kriz ve acil ihtiyaç durumlarında hak ihlallerinin önlenmesi için iletişime geçilecek avukatların ve travma durumları için destek sağlayabilecek psikiyatrist/psikologların iletişim bilgileri olaydan etkilenen herkes tarafından biliniyor mu?		

5. PLANLAMA VE KOORDİNASYONUN OLUŞTURULMASI

Kriz anında, koordinasyon ve planlama amacıyla “tek merkezde” bir araya gelinmelidir. Kriz Merkezi Koordinasyonu aşağıdaki başlıkların ve görev dağılımlarının organizasyonunu yapmalıdır.

- Koordinasyonun oluşturulması: Sivil toplum örgütleri, meslek örgütleri, sendikalar ve birlikler, yerel yönetimler, inisiyatifler vb.
- Görev ve sorumlu kişilerin belirlenmesi, kurumlar arası sorumluluk paylaşımı;
- Koordinasyon merkezini belirlenmesi;
- Kriz masası, lojistik destek, barınma, sağlık, psiko-sosyal destek konularında koordinasyon iletişim numaralarının belirlenmesi;

³ Anahtar kişi: Kriz, afet ve olağanüstü durumlarda kurum, kuruluş, merkezi/yerel yönetimler ile sivil toplum örgütleri arasında koordinasyonu ve işbirliğini sağlayabilmek ve olaya ilişkin sağlıklı bilgi üretebilmek için olay öncesinde belirlenen ve olay sırasında her türlü krizin yönetiminde yer alan kişilerdir.

- e) İhtiyaçların belirlenmesi, kategorize edilmesi;
- f) İnsan kaynağının koordine edilmesi ve sürdürülebilirliği;

6. KRİZ YÖNETİMİ BİLEŞENLERİ

1. Kriz Masası Koordinasyonu (Merkezi Koordinasyonu)

- 1.1. Saha Koordinasyon Birimi
- 1.2. Lojistik Birimi
- 1.3. Bilgi İşlem ve Kayıt Birimi
- 1.4. İletişim Birimi
- 1.5. Yardım ve Destek Birimi
- 1.6. Sağlık Birimi
- 1.7. Hukuk Birimi
- 1.8. Güvenlik Birimi

6.1. Kriz Masası Koordinasyonu (Merkezi Koordinasyon)

Sorumluluk:

- Diğer kriz masaları ve kurumlarla iletişimi sağlamak,
- Tüm verileri düzenli ve doğrulanmış biçimde bulundurmak,
- Gelen talepleri (gönüllü, bağış vs.) ilgili birimlere yönlendirmek,
- Basın ve halkla iletişim işlerini yönlendirmek,
- İhtiyaçlar sahiplerine dağıtımın, ihtiyaçları doğrultusunda ve eşitlik ilkesi benimsenerek yapıldığını denetlemek,

Gerekli Lojistik: Kurum ve basın iletişim listesi, bilgisayar, veri depolamaya uygun program

Gerekli Kişi Sayısı : 3 kişi⁴

⁴ Kriz veya acil durumun büyüklüğüne göre bahsi geçen koordinasyon şemasında değişiklikler olabilir. Küçük çaplı (1-20 kişilik) kriz durumlarında tek gönüllü birkaç koordinasyonun birden sorumluluğunu üstlenebilirken, 500'den fazla bireyin doğrudan etkilendiği durumlarda koordinasyonda görev alacak kişi sayısı rehberde bahsi geçenden fazla olmalıdır.

Veri depolama ve uzaktan birlikte çalışmaya olanak vermesi bakımından Dropbox, Google Drive gibi programlar kriz yönetimi süresince kullanılabilir.

- Dropbox, klasörlere ulaşım olanağı verir.
- Drive, klasörlere birden çok insanın ulaşmasına olanak verir.
- Excel ve Word dokümanları üzerinden ortak çalışma sağlar.
- Drive, anket hazırlama olanağı sağlar.
- Drive klasörlerinin paylaşımı esnasında, okuma ve düzenleme seçenekleri kullanılarak farklı erişim izinleri oluşturulabilir.
- Drive kullanımı için yalnızca Google hesabı gerekmektedir.
- Ayrıca bilgi gizliliğinin gerektiği durumlarda bilgisayar IP'lerini⁵ anonimleştirmek için VPN programları kullanılabilir.
- VPN programları satın alınabildiği gibi kotalı ücretsiz sürüm hizmeti de vermektedir.

Kriz durumunun internet erişiminin olmadığı bölgelerde meydana gelmesi halinde “uydu bağlantıları” ve “taşınabilir modemler” kriz koordinasyonunun eksiksiz ilerlemesini sağlayacak yöntemlerdir.

- Uydu bağlantısı; bilindik uydu antenlerinden birinin edinilmesi; antenler için kontrol cihazı ve veri gönderimi-alımını sağlayan uydu modeminin alınması ile kurulabilir.
- Taşınabilir modemler GSM operatörlerinden herhangi birinin sağladığı servisler yardımıyla satın alınabilir ve çekim alanına giren bölgelerde kullanılabilir.

6.2. Saha Koordinasyon Birimi

Sorumluluk:

- Gönüllüler arası koordinasyonunu yapmak,
- Bilgi işlem ve kayıt koordinasyonu tarafından yapılan gönüllü kayıtları doğrultusunda gönüllü planlaması yapmak,
- Gönüllülerin bilgilendirilmesini ve yönlendirilmesini sağlamak,
- Bilgi, veri ve iletişim kişileri koordinasyonunu sağlamak,
- Saha sorumlularını desteklemek ve takip etmek,
- Koordinasyonlarda sorumluluk alanların takibini yapmak,
- Saha sorumlularının değişimini sağlamak,
- Gerekli olduğu durumlarda saha çalışanlarının psiko-sosyal açıdan desteklenmesini sağlamak,
- Diğer birimlerden gelen talepleri, ilgili birimlere veya Kriz Koordinasyon Merkezi'ne bildirmek,
- Özel ihtiyacı olan grupları tespit etmek ve bu grupların takibini (engelli, çocuk, yaşlı, farklı dil konuşan kişiler vb.) yapmak,
- Kriz durumunun gerçekleştiği yer veya durumdan etkilenen kitle doğrultusunda farklılaşan ihtiyaçları takip etmek,
- İhtiyaçların sağlanması için planlama yapmak

Kriz sonrası süreçte zarar görenlerin desteklenmesinin ve sürecin takibinin en önemli ayağı insan kaynağıdır ve bu insan kaynağı çoğunlukla kısıtlıdır. Sahada sorumluluk alan gönüllüler ve saha çalışanları travma yaşamış insanlarla ilişkilenecek ve bu insanları desteklemek

⁵ Her bilgisayarın bir internet protokol (IP) adresi vardır. Bu adres noktalarla ayrılan dört sayıyla ifade edilir. Bir bilgisayar internete bağlı ise internet üzerindeki tüm bilgisayarlar bu adresi kolayca bulabilir.

durumundadırlar. Dolayısıyla destekçi ile mağdur arasındaki ilişkinin sağlıklı bir şekilde tesisi için sahadaki gönüllülerin ve sorumlularının izlenmesi, psikolojik ve fiziksel olarak desteklenmesi, gönüllü akışının, görev değişiminin iyi planlanması, destekçi ekibin travmatize olmasının veya tükenmesinin önüne geçecektir.

Gerekli Lojistik: Telefon, gönüllü kayıt formu, gönüllülerin ve sorumluların iletişim listesi, bilgisayar.

Gerekli Kişi Sayısı : 3

6.3. Lojistik Birimi

Sorumluluk:

- Deponun organizasyonunu yapmak
- İhtiyaç listelerinin hazırlanması-güncellenmesini takip etmek
- Güncel ihtiyaç listelerinin iletişim birimine iletilmek
- Geçici barınma organizasyonunu yapmak,
- Yemek organizasyonunu yapmak,
- Hijyen önlemlerini almak,
- Ulaşım organizasyonu
- Gıda dışı malzemelerin yönetimi
- İhtiyaçların cinsiyet farkı gözetilerek planlanması ve dağıtılması
- Özel ihtiyacı olan grupların farklılaşan ihtiyaçlarının takip edilmesi (Yaşlı, engelli, çocuk)
- Aynı destek sağlayabileceğini belirtenlerin envanterinin tutulması

Gerekli Lojistik: Bilgisayar, internet bağlantısı, online paylaşım programı, megafon,

Gerekli Kişi Sayısı : 3

Geçici Barınma Organizasyonu

- İlk etapta sendika ve sivil toplum örgütleri, odalar, meslek kuruluşları ile temasa geçip il dışından gelen yaralı yakınlarının kalabileceği otel, konukevi vb. yerler ayarlanmalıdır.
- Ayarlanan yerlerin oda sayıları ve kaç kişinin günlük olarak barınabileceği noktasında gerekli olan bilgiler alınmalı ve Excel dosyasına kaydedilmelidir.
- Gönüllüler, il dışından gelen yaralı yakınları ile birebir temasa geçmeli ve kimlerin yukarıda belirtilen geçici barınma alanlarında kalacağını bilgisini aktararak konaklamaya ilişkin bilgi dokümanına not etmelidir. Mümkünse aynı aileden olan kişilerin tek bir yerde barınması noktasında özen göstermelidir.
- Kriz zamanlarında olaydan etkilenmiş kişilerin yakınlarını ve ihtiyaç duyanları evlerinde misafir etmek isteyen gönüllüler olabilir. Bu gönüllülerin adı-soyadı, iletişim bilgileri, evinin hangi semtte olduğu, kaç kişiyi ağırlayabileceğinin bilgisi Excel dosyasının ilgili bölümüne not edilmeli, yaralı yakınlarının hastaneye yakın semtlere gönderilmesine öncelik verilmelidir.
- Özellikle şahsi aracı olup evlerini paylaşmak isteyen gönüllülerin iletişim bilgisi öncelikli olarak alınmalı ve yaralı yakınlarının öncelikle buralara gönderilmesine özen gösterilmelidir.

- Bunların haricinde yakın mesafede otel sahibi olup otelini yaralı yakınları için açmak isteyen insanların iletişim bilgileri ve otelinde kaç kişiyi kaç kişilik odalarda ağırlayabileceği dosyaya not edilmelidir.

Yemek Organizasyonu

- Yemek güvenliği mutlaka sağlanmalıdır.
- Lojistik ekibinin dağıttığı gıdanın akışının sağlandığı kurumların kaydını tutmak, gelen yemeklerin günlük olduğunu kontrol etmek,
- Gönüllüler tarafından getirilen gıdaları kontrol etmek, depolama sonrası gelen kuru gıdaların denetlenmesini sağlamak
- Gelen gıdaların öncelikle yaralı yakınlarına ve alanda faaliyet gösteren ekibe dağıtılmasını sağlamak.
- Yemek organizasyonu esnasında öncelikle, yemek desteği alacaklar arasında diyabet, vejetaryen, tansiyon hastası vb. özel durumların olup olmadığı bilgisine dikkat edilmelidir.
- Yemek organizasyonu önceliklerinden biri yemek getirecek olan sendika, oda, gönüllü kuruluşların ve yemek yardımında bulunmak isteyen gönüllü bireylerin isim, iletişim bilgilerini, ne tür ve kaç kişilik yemek sağlamak istediğini, hangi gün ve hangi öğünde(sabah-öğle-ikindi-akşam) yemek tedarik edeceğini içeren bir veri bankası oluşturulmasıdır.
- En geç içinde bulunulan haftanın sonunda (cumartesi ve pazar günü), bir sonraki hafta için yemek yardımında bulunmak isteyen gönüllü kurum veya bireylerin isim-soy isim, iletişim bilgileri, getirecekleri yemeğin türü ve zamanı(öğünü), hazırlanan bir çizelge üzerine not edilmeli ve gönüllülerle iletişime geçilmelidir.
- Sabah ve ikindi vakitleri getirilecek gıda yardımları için mümkünse peynir, zeytin, yumurta, poğaç, börek, sandviç tarzı gıdalar, öğle ve akşam getirilecekler için ise en az iki çeşit sulu yemek, pide, lahmacun türünden yemekler tercih edilmelidir.
- Gönüllü yemek yardımında bulunmak isteyen kişiler çizelgede hangi saatlerde yemek getirmeye uygun olduklarını belirttiklerinde, getirecekleri yemeğin cinsi konusunda yönlendirilmelidir.
- Tercih olarak, yemek yardımında bulunmak isteyen insanların maddi durumları göz önünde bulundurularak yemek çeşidi seçilmelidir ve getirecekleri yemek miktarını belirlemek tamamen kendilerine bırakılmalıdır. (Örneğin, öğrencilerden, evde hazırlanabilecek sandviç yardımında bulunmaları, maddi durumu orta gelirliye yakın gönüllü ailelerden sulu yemek yardımında bulunmaları, dernek, vakıf ve üst düzeyli gelire sahip olan gönüllülerden ise hazır pide, lahmacun yardımında bulunmaları istenebilir.)
- Alana yemek teslim edildiğinde, yemek yardımında bulunan gönüllü insanların isim-soy isim, iletişim bilgisi, hangi gün ve öğünde yemek getirdiği ve yemek sayısı “yemek getirenler” başlığıyla not edilmelidir.
- Yemek sayısı organizasyonu yapılırken diğer hastanelerde bulunan yaralı ve yaralı yakınları düşünülüp buna göre yemek sayısı belirlenmeli ve merkezi kriz masası üzerinden gönüllü arkadaşlarla birlikte dağıtım ve organizasyonu yapılmalıdır.

6.4. Bilgi, İşlem ve Kayıt Birimi

Sorumluluk:

- Kayıp, yaralı ve hayatını kaybedenlerin (duruma göre etkilenen diğer gruplar ve yakınları) kaydı
- Kayıp, yaralı ve hayatını kaybedenlere ait yönlendirici bilgilerin paylaşılması (hastane, adli tıp, morg vb.)
- Kayıp, yaralı ve hayatını kaybedenlerin listelerinin güncellenerek sosyal medyadan paylaşılması ve koordinasyon dışı aktarılan bilgilerin teyit edilmesi ile bilgi kirliliğinin önlenmesi
- Gönüllü kaydının alınması ve saha birimine iletilmesi
- Kurum, dernek, vakıf vb. yapıların kaydının alınması ve saha birimine iletilmesi
- Aile ve yakınların kaydı
- Destek alan kişilere koordinasyon iletişim bilgilerinin sağlanması

Gerekli Lojistik: Bilgisayar, internet bağlantısı, online depolama programı

Gerekli Kişi Sayısı : 2

Bu birim, ilk günlerde kayıp, yaralı ve hayatını kaybedenlere ilişkin genel ve özel bilgileri içeren kayıtların alınması, online olarak kaydedilmesi sorumluluğunu alır ve krizden etkilenmiş insanlara ihtiyaç duyduklarında ulaşabilecekleri merkezi iletişim bilgilerini sağlar. Bu bilgilerin ilk temas halinde sağlanması kişilerin sonrasında destek mekanizmalarından faydalanabilmeleri için önemlidir. Zira kişilerle başka bir temas şansı bulunmadığı, kişilerin sabit iletişim bilgisinin veya herkese tek tek ulaşma olanağının olmadığı durumlarda ihtiyaç duyanların destek alabilecekleri iletişim bilgilerini ilk temasta edinmeleri gerekir. Bu olasılık göz önünde bulundurularak iletişim bilgileri her destek sürecinin doğal bir parçası haline getirilebilir. (Örn: Yardım paketlerine iletişim bilgilerinin konulması)

Birimin diğer temel sorumluluğu yaralı, kayıp ve hayatını kaybeden insanların yakınlarını hastane, morg, adli tıp vb. yerlere yönlendirmek ve sağlıklı bilgi için güncel listeleri paylaşmaktır. Bu yolla koordinasyon, konuyla ilgili oluşabilecek yanlış bilgilerin önlenmesini ve yakınların doğru bilgilendirilmesini sağlar.

Birim, eş zamanlı olarak kriz sonrası destek sürecinde yer alacak gönüllülerin, kurumların ve yapıların kayıtlarını ve sorumluluk alabileceği alanları kayıt altına alarak bu alanlara gönüllüleri yönlendirir.

Sorumlu birim tarafından olayın ilk anı itibarıyla iletişim bilgilerinin kayıt altına alınması, süreç boyunca yaşanacak eksikliklerin önlenmesi bakımından kritik bir öneme sahiptir.

Tablo 2: İlk Kayıt Formu Örneği

İlk Kayıt Formu	
Kayıt Alan	

Yer - Tarih – Saat	
Ad – Soyad	
Yaralı () Yaralı Yakını () Hayatını Kaybedenin Yakını () Kayıp Yakını () Göç Eden () Sığınmacı () Kazazede () Afetzedede () Diğer:.....	
Yaş:	
Cinsiyet:	
Telefon: (Mümkünse bir yakını daha)	
Geldiği Yer: (Şehir - Ülke)	
İhtiyaç (Maddi - Hukuki - Tıbbi - Psikososyal- Konaklama - Diğer)	
Sağlık durumu: (Kişinin takip edilmesi gereken bir sağlık sorunu veya özel durumu var mı?)	Kronik hastalık: Alerji: Hamile/Lohusa:
Hakkındaki ek bilgi (Hikâyesi):	
Daha önce görüştüğünüz kişi/ kurum oldu mu?	
Ulaşılması gerektiğini düşündüğünüz başka kişi(ler) var mı?	
Not:	

Tablo 3: Gönüllü Kayıt Formu Örneği

GÖNÜLLÜ KAYIT FORMU	
Ad- Soyad	
Telefon	
E- Posta	
Şehir	
Kan grubu	
Aşağıdaki konulardan hangilerinde gönüllü destek verebilirsiniz?	
()	Depo Düzenleme
()	Yemek Dağıtımı
()	Bilgi ve Veri Girişi
()	Araba – Ulaşım
()	Çeviri (Bildigi Diller)

()	Sosyal Medya (Twitter, Facebook)
()	Refakat
()	Barınma
()	Psiko - Sosyal Destek
()	Nakit Desteği
Diğer ()	
Hangi zaman aralıkları sizin için uygundur?	
()	09.00 - 18.00
()	18.00 Sonrası
()	Hafta İçi
()	Hafta Sonu
Diğer Açıklamalar:	

6.5. İletişim Birimi

Sorumluluk:

Basınla ilişkiler,

- Krizin ilk anından itibaren birimin varlığının ve merkezi iletişim rolünün birimi olduğunun tüm kanallarda duyurulması,
- AKUT ihtiyaçların duyurusu ve karşılandığının teyidi,
- Kurduđu gazeteci ağından insanların kriz sonrası süreci yerinde takip etmesi için araç geliştirme,
- Uzun vadede olayın kamuoyunda canlı tutulması için basınla sürekli iletişim,
- Basında çıkan haberlerin kontrolü, hatalı bilgiler için tekdip talebinde bulunulması,

Kriz Masası iletişimi,

- İhtiyaç duyurularının saat başı alınması için kriz merkezinde iletişim sorumlusu seçilmesi (Duyuruların tek ağızdan yayılmasını garanti altına alınması)
- Kriz Masası'nın çalıştığını gösteren haber-görsel malzemenin sağlanması, kriz müdahalesine olan güvenin tesisi,
- Kriz masasındakilerin kişisel ihtiyaçlarıyla alakalı ilgili birimlere bildirim yapılması,

Sosyal medya hesaplarının yönetilmesi,

- Kriz anında hesaplardan yönlendirme yapılacağı bilgisinin yaygınlaştırılması,
- Lojistik biriminin belirlediği ihtiyaç duyurularının yapılması,
- Duyurusunu yaptığı ihtiyaçlar karşılandığında güncelleme yapılarak yanlış bilgilerin yayılmasının önüne geçilmesi,
- Uzun vadeli kamuoyu yaratmak amacıyla paylaşımların sürekliliğinin sağlanması,

Aile ve yakınlarla iletişimin sağlanması,

- Krizden etkilenenlerin ailelerinin iletişim bilgilerinin kriz masaları tarafından toplanması sürecinin takibi,
- Kriz sonrası birkaç hafta içerisinde ailelere ulaşılarak profillemeye (birincil derece yakın sayısı, yaş aralığı, cinsiyet, maddi durum...), ihtiyaç listesi hazırlama ve kalıcı iletişim sağlama faaliyetlerinin yönetilmesi,
- Ailelerin uzun vadede bir arada durabilmesi için toplantı, iletişim mecrası inşa etme vb. çalışmaların yürütülmesi,

Kurumlarla iletişim,

- Eylem vb. etkinliklerde olası kriz süreçlerini tartışmak üzere çağırıcı kurumlarla bir araya gelinmesi,
- Kurumlara etkinliğe katılacak üyelerinin bilgilerini (kan grubu, geldiği şehir vb.) tutmaları için yönlendirme yapılması,
- Kriz sonrası kurumların duyuru faaliyetine yardım edilmesi,
- Mevcut iletişim listelerinin ilgili kurumlarla paylaşılması,
- Ailelerle iletişim noktasında çıkan ihtiyaçların kurumlara yönlendirilmesi, sürekli bilgi alışverişinde bulunulması.

Gerekli Lojistik: Bilgisayar, akıllı telefon ve hat, internet bağlantısı, şarj aleti/ powerbank (harici şarj), basın iletişim listesi, kurum iletişim listesi, yedek güç kaynağı

Gerekli Kişi Sayısı : 6 /kurum, aile/yakın iletişimi için 2, basın ve sosyal medya için 2, kriz masası için 2 kişi

Tablo 4: İhtiyaç Listesi Tablosu

İHTİYAÇ LİSTESİ FORMATI	
İlan No:	
İlan Tarihi:	
Geçerlilik Süresi:	
İhtiyaç Malzemesi:	

Sayı/ Özellik:	
Teslim Adresi:	
Kontakt Kişi:	
İletişim:	
Not:	

6.6. Yardım ve Destek Birimi

Sorumluluk:

- Nakdi yardım ve desteklerin sağlanabileceği kanalları belirlemek ve bu kanallar hakkında bilgilendirme yapmak
- Nakdi yardım ve desteklerin bağlı olduğu mevzuatı takip etmek
- Gelen aynı yardım ve destekleri takip etmek, ihtiyaca göre yönlendirmek
- Gelen nakdi yardım ve destekleri takip etmek, ihtiyaca göre yönlendirmek
- Sağlanan destekler ve ihtiyaçları takip etmek ve iletişim koordinasyonu ile yakın çalışma yürütmek
- Raporlama ve şeffaflığı sağlamak

Gerekli Lojistik: Bağış toplanıyorsa bağış makbuzu, yardım toplama mevzuatı, bilgisayar

Gerekli Kişi Sayısı : 3

Türkiye’de kamusal alanda yardım toplama, belirlenmiş kurallar çerçevesinde ve tüzel kişiler tarafından gerçekleştirilebilir. Tüzel kişilerin yardım toplaması ise valilikten alınacak izne bağlıdır. Bu kuralın tek istisnası kamu yararına çalışan dernek ve vakıflardır. İzin alınmaksızın herhangi bir kamusal alanda nakdi yardım toplamak cezaya tabiidir.

Bu sebeple kriz sonrası bazı ihtiyaçların karşılanması için nakdi yardım taleplerine karşı dikkatli olunması gerekmektedir. Bu süreçte kamu yararına çalışan dernekler ve vakıflarla iş birliği yapılabilir⁶.

Bununla birlikte son dönemlerde bu gibi durumlarda sivil toplum örgütleri ve kişiler tarafından kullanılmaya başlanan araçlardan biri de *Crowdfunding* - Kitlesele Fonlama’dır. Acil ihtiyaçların ortaya çıktığı durumlarda kitlesele fonlama siteleri kullanılabilir.

⁶ Kamu yararına çalışan dernekler listesine dernekler dairesi web sayfasından ulaşabilirsiniz: <https://www.dernekler.gov.tr/tr/anasayfalinkler/kamu-yararına-calisan-dernekler.aspx>

Kitlesel Fonlama Sistemi Nasıl Çalışır: Kitlesel fonlama hizmeti veren tercih ettiğiniz portala hazırlayacağınız metin, çizim/ videoları ve tercih edilen projenin sunumunu yerleştirebilirsiniz. Portal, projenin tanıtımı için gerekli ortamı oluşturur ve destek verenlerin yapacağı ödemeleri belli bir komisyon kesintisi sonrası proje sahibine iletir. Projeyi destekleyen kişilere, yapacakları katkı tutarına göre önceden belirlenen ödüller vaat edilebilir, bunlar teşekkür veya çeşitli küçük hediyeler olabilir. Kişiler uygun gördükleri projeye dilediği miktarda katkı sağlar, ödemeler aracı konumundaki kitlesel fonlama portalı tarafından gerçekleştirilir. Öngörülen sürede hedef rakama ulaşırsa, platform sahibi %3 ile %10 arasında değişen oranlarda komisyon bedelini keserek toplanan fonu proje sahibine öder. Bazı platformlar, önceden belirlenen fon tutarının öngörülen sürede temin edilememesi halinde, o zamana kadar toplanan fonları herhangi bir kesinti yapılmadan katılımcılara iade edebilmektedir.

Kitlesel fonlama için kullanılacak bazı portallar: [Indiegogo](#), [GoFundMe](#), [Kickstarter](#)

Birleşmiş Milletler Kriz Fonu: Birleşmiş Milletler bünyesinde bulunan "Central Emergency Response Fund" (CERF) (Merkezi Acil Müdahale Fonu) insan kaynaklı kriz ve afetlerde insani yardım için kullanılacak fonlar sağlamaktadır. Fona bir projenin yanı sıra, başka yapılardan fonlanamayan kalemlerle de başvurulabilir veya fondan, geciken ödemeler için geri ödemeli borç da alınabilir. Uzun süreli destek gerektiren krizler sonrasında yürütülecek insani yardım programları için CERF'ten faydalanılabilir.

Not: Yardım ve destek sağlama süreçlerinde temel hedef, kişilerin temel ihtiyaçları karşılanırken güçlendirilmeleri ve insan onurunun korunması olmalıdır. Kişilerin uzun erimli yardıma ihtiyaç duyacakları veya rencide olabilecekleri her tür ilişkilendenmeden kaçınılmalıdır.

6.7. Sağlık Birimi

Sorumluluk:

- Kitlesel felaketlerde yaralıların hızlı bir ilkyardım hizmetiyle ilgili hastanelere ulaştırılması,
- Kan ihtiyacı bildirimine yönelik hazırlıklar,
- Etkilenenlere yönelik temel sağlık ihtiyaçlarının tespiti,
- Etkilenenlere yönelik psiko-sosyal destek ihtiyaçlarının tespiti,
- Etkilenenlere yönelik Medikal Malzeme destek ihtiyaçlarının tespiti,
- Etkilenenlere yönelik ilaç destek ihtiyaçlarının tespiti,
- Etkilenenlere yönelik ambulans destek ihtiyaçlarının tespiti,
- Etkilenenlere yönelik taburcu işlemleri,
- Etkilenenlere yönelik refakatçi işlemleri,
- "Takip Bilgi Formu"nun oluşturulması,
- Kadın, çocuk, yaşlı, engelli bireylerin kronik hastalık, travma sonrası stres bozukluğu, üreme sağlığı gibi ihtiyaçlarının takibi ve desteklenmesi,
- Kişilerin ihtiyaç duyduklarında iletişim kurabilecekleri birim, kişi ve kurumların iletişim listesinin tüm süreçlerde kişilere ulaşmasının sağlanması.

Gerekli Lojistik: Kurumlar ve yapılar arası takibi mümkün kılacak ortak bilgi sistemi, olaydan etkilenenlerin ihtiyaç duyduklarında iletişim kurabilecekleri birim, kişi, psikolog, sağlık görevlisi ve kurumların iletişim listesi

Gerekli Kişi Sayısı : 6

Afet, kriz, patlama, deprem, yerinden edilme, göç, çatışma gibi süreçler etkileri ve tedavileri uzun süreçlere yayılan fiziki ve psikolojik sonuçlar yaratırlar. Bu sebeple kriz -olay sonrası ilk gün itibariyle sağlık süreçlerinin ve ihtiyaçlarının dikkatli bir şekilde koordine edilmesi gerekmektedir. Yaşanan olay- afet- kriz durumu sonrası irtibata geçilen kişilerin iletişim bilgisinin eksik alınması, kişilerin mobilitesi, şehir ve yerleşim yeri değiştirmesi gibi durumlar desteklerin kişilere ulaşmasını imkânsızlaştırmaktadır. Sağlık hizmeti verecek gönüllülerin erişkin ve çocuk temel yaşam desteği eğitimi (ilk yardım) almış olması gerekir.

Bu sebeple sağlık koordinasyonunda yer alan bu kişiler ilk planlama anı itibariyle:

- Afet, kriz, deprem, çatışma ve zorla yerinden edilme durumlarında kişilerin uzun süreli desteğe ihtiyaç duyabilecekleri,
- Kadın, çocuk, engelli, yaşlı bireylerin özgün ihtiyaçlarının olacağı,
- Bu süreçlerde taciz, istismar gibi ifade edilmesi ilk anda mümkün olmayacak durumların ortaya çıkabileceği,
- Bazı semptomların ve etkilerin sonradan ortaya çıkabileceği,
- Kişilerin olay öncesi sağlık hizmetleri ve destek mekanizmalarına ulaşamayacakları, kronik hastalıklar için ilaç temininin zorlaşabileceği,
- Üreme sağlığının kadınlar için önemli bir ihtiyaç olabileceği,
- Travma yaşayan insanların sorunlarını ifade etmek için özel tasarlanmış alanlara ihtiyaç duyabilecekleri,

öngörüsüyle hareket etmeli ve bunlara karşı önlemler alınmalıdır. Bununla birlikte sağlık koordinasyonu mümkün olduğu durumlarda kadın ve çocuk çalışmaları yapmış insanları içermelidir.

6.7.1. Kriz Öncesinde Yapılması Gerekenler

Krizden önce mutlaka **TEMEL İLK YARDIM EĞİTİMİ** alınmalıdır⁸. Kamu kurum ve kuruluşları, belediyeler, STÖ'ler üye ve mensuplarına yönelik temel ilk yardım eğitimi vermelidir. 2-3 günlük temel ilk yardım eğitimi, tüm üniversitelerde seminerler kapsamında öğrencilere de verilmelidir. Doğal felaket ve beşeri kitlesel katliamlarda temel ilk yardımın zamanında verilmesi birçok canı kurtaracaktır. **İlk Yardım eğitimi almış kişiler, kriz anında hayat kurtarabilir.**

⁷ Kadınlar için örneğin; koruyucu hekimlik ihtiyaçları kapsamında aşılama, gebe, bebek takipleri, doğum kontrolü için malzeme dağıtımı, isteğe bağlı kürtaj uygulaması vb.

⁸ Tabip Odaları, Sağlık Bakanlığı, Kızılay vb. kurumlardan yetkililerin sunduğu kurs, teorik ve pratik eğitimi içermeli ve sertifikalı olmalıdır. .

Krizden önce bireylerin kan grubu bilgisi alınmalıdır. Kamu kurum ve kuruluşları, belediyeler, STÖ'ler ve sendikalar üye ve mensuplarına yönelik kan grubu bilgisini listelemiş olmalıdır. Kişinin adı-soyadı, kan grubu ve iletişim bilgisini içeren bu özet liste, kişinin kendisi yaralandığında veya kişinin kanına ihtiyaç duyulduğunda işlevsel olacaktır. Örneğin şehir dışında bir mitinge/toplantıya/gezi programına/konferansa/maça vb. giden otobüslerde aşağıdaki liste kolayca oluşturularak bu bilgi önceden hazır hale getirilebilir.

Tablo 5: Etkinlik Katılımcıları İçin Kriz Durumunda Acil Bilgiler Tablosu

..... KURUMU/SENDİKASI KAN GRUBU LİSTESİ						
ADI-SOYADI	KAN GRUBU	KULLANDIĞI İLAÇLAR	ALERJİ DURUMU	İLETİŞİM BİLGİSİ	YAKINININ İLETİŞİM BİLGİSİ	KRONİK HASTALIĞI

- Krizden önce kanamalı kriz durumlarında ilk yardımda kullanılmak üzere Kamu kurum ve kuruluşları, belediyeler, STÖ'ler ve sendikalar tıbbi gereklilikleri içeren stokları oluşturmalıdır. Eylem alanına (toplantı, gezi, miting, maç vb.) yolculuk yapılan otobüslerde "kriz anı düşünülerek yeterliliği olan bir ecza dolabı bulundurulmalıdır."
- Miting ve yukarıda ifade edilen benzeri durumlarda sağlık ve acil müdahale çadırlarının kurulması planlanmalı ve etkinlik öncesi gerekli tatbikat ve uygulamalar yerine getirilmelidir.
- Miting ve yukarıda ifade edilen benzeri durumlarda grup bazlı sağlık sorumlusu kişiler belirlenmelidir.
- Valiliklerden izin alınarak düzenlenen büyük mitinglerde alanda yeterince ambulans bulundurulmalıdır.

6.7.2. Kriz Sırasında Yapılması Gerekenler

Kriz anında acil 112'nin aranması ve gereken bilgilerin verilmesi hayat kurtarır.

Acil Servis'in zamanında yerine ulaşması için 112 aranmalı, net ve eksiksiz biçimde aşağıdaki bilgiler verilmelidir.

- Yaralılara ilişkin yaklaşık sayı hakkında bilgi,
- Olayın gerçekleştiği yer hakkında bilgi (biliyorsanız; açık adres ve tarif),
- Yaralıların genel sağlık, solunum ve bilinç durumu hakkında bilgi,
- Adınız,
- Acil Servis ekibinin size ulaşabileceği telefon numarası,
- Olayın ne olduğu/neden kaynaklandığı hakkında bilgi,
- İlk yardım uygulandıysa onun bilgisi.

Hastaneler kitlesel kriz durumlarına bu bilgilere göre hızlı bir şekilde ayarlanmaktadır. Eksik veya yanlış bilgi can kayıplarını arttırır veya tedavi süreçlerini uzatır. Kitlesel kriz anlarında kan ihtiyacının zamanında karşılanması hayat kurtarabilir.

- Doğal felaket ve beşeri kitlesel katliamlarda kan ihtiyacının zamanında karşılanması canları kurtaracaktır. Bu kapsamda kriz öncesinde, sırasında ve sonrasında kan ihtiyacı durumunda ne yapılacağı belirlenmiş olmalıdır.
- Kriz anında yaralıların kan grubu tespit edilebilirse ilk yardım işleminin önemli bir aşaması tamamlanmış olur. (Yaralının bilinci açıksa kan grubu kendisine sorulabilir.)
- Kanama çeşitlerine göre ilk yardım yöntemi değişebilmektedir. Temel ilk yardım bilgisi içerisinde kanama çeşitlerine göre kanamanın nasıl durdurulabileceği öğretilmektedir. Kriz anında kanama kontrolünün hızlı ve doğru bir şekilde yapılması hayat kurtarır.

6.7.3. Krizin Hemen Sonrasında Kan İhtiyacı Yönetimi ve Yapılması Gerekenler

Tüm yaralılar etkili ilk yardımla ilgili hastanelere ulaştırıldıktan sonra da kan ihtiyacı devam edebilmektedir. Bu kapsamda kitlesel felaketler durumunda olay duyulur duyulmaz;

- Sağlık durumu elveren, son bir hafta içerisinde herhangi bir ilaç kullanmamış, son 24 saat içerisinde alkol almamış, kan vermesi yasaklanmamış olan ve müzmin bir hastalığı olmayan kişilerin, kan ihtiyacının bulunduğu hastanelere yönlendirilmesi sağlanmalıdır. Söz konusu alanda, bilgilendirme anında kurulduysa; kriz masası çalışanlarının veya kamu görevlilerinin çağrılarını dikkate alınmalıdır. Özellikle ihtiyaç duyulan kan grubundan olan kişiler dışındaki insanların alanı boşaltması elzemdir.
- Olayın en başından hastanelerin Kızılay'ı kan ihtiyacı için bilgilendirip bilgilendirmediği kontrol edilmelidir (ALO 168).
- Yaralı yakınları, kan ihtiyacı olabileceği ihtimali gözetilerek hazır tutulmalıdır.
- Muhtemel büyük ameliyat durumlarında ani ve çok sayıda kan ünitesine ihtiyaç duyulabileceği öngörülmeli ve bu ihtiyaç planlanmalıdır.
- Yoğun bakımda bulunan yaralılar için her an yeniden kan ihtiyacı olabileceği öngörülmelidir.

6.7.4. Sağlık Uygulamaları Desteği

Bu kapsamda sağlık personeli ve doktorların tavsiyeleri dikkate alınmalıdır. Kitlesel kriz ve benzeri durumlarda izdiham nedeniyle hastanelerin işleyişinde sorunlar yaşanabilmektedir. Bu kapsamda sağlık personeli olmayanların hastane içerisinde bulunmamaları önemli bir destek olacaktır.

6.7.5. Psiko-Sosyal Destek

İnsan kaynaklı yaşanan yıkım ve afetlerin kişiler üzerinde yarattığı psikolojik etkileri bakımından doğal afetlerden farklı olduğu söylenebilir. İnsan kaynaklı afetler sonucunda

oluşan travmalarda kişiler, sadece kendileriyle ilgili algılarını ve inanışlarını değil tüm insanlığa ve kendi topluluğuna karşı inancını kaybedebilir. Bu durumda travmatik olaya maruz kalmış, insanlığa olan inancı sarsılmış ve travmanın etkisiyle diğerleriyle iletişimini kesme eğiliminde olan kişi için olaya ve travmaya tanıklık edenlerin nasıl bir tavır aldığı önemlidir. Bu yüzden de travmanın çözümünde ve kişinin psikolojik olarak desteklenmesinde sosyal çevrenin ve içinde bulunduğu topluluğun katılımı önemli yer tutar. Travmatik olayla karşı karşıya kalan kişi için, baş etme gücü veren en önemli unsurlardan biri saldırganla baş başa olmadığını bilmesidir. Travmanın bu etkilerini kırarak olan ise tanıkların sesini olayı yaşayan kişiye duyurarak, saldırganla baş başa olmadığını hissetmesini ve bu süreçte yalnız olmadığını fark etmesini sağlamaktır. Dolayısıyla İnsan kaynaklı afetlerde, psiko-sosyal desteğin ilk aşaması; afeti yaşayan kişilere yönelik koşulsuz ve şartsız dayanışmanın varlığının hissettirilmesidir. Psikolojik ilk yardım, hem bu dayanışmanın gösterilmesinin bir yolu hem de olaya maruz kalan kişinin öncelikli psiko-sosyal ihtiyaçlarının karşılanmasının bir aracı olarak kullanılabilir.

Psikolojik ilk yardım, sadece psiko-sosyal destek uzmanlarının değil aynı zamanda duruma müdahalede bulunan, destek için bir araya gelen diğer gönüllülerin de verebileceği bir destektir. Öncelikli olarak dikkat edilmesi gereken olaya maruz kalan kişinin ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak hareket etmektir. Bir hiyerarşi yapmak gerekirse; kişinin fiziksel ihtiyaçlarının tespit edilmesi ve bu ihtiyaçlarının karşılanması birincil sırada yer almalıdır. Kişinin güvende olduğundan, barınma ve beslenme ihtiyaçlarının karşılandığından/karşılanacağından emin olunmalıdır. Daha sonra yapılacak müdahalenin amacı kişide olayın yarattığı etkiyi anlamaya çalışmak, bu etkiyi yumuşatmak ve kişinin sakinleşmesini sağlamaktır. Bunu yaparken kişiyi konuşmaya zorlamak, ağlamasını engellemek ya da ağlatmaya çalışmak yerine sadece kişinin anlattıklarını kabullenici bir şekilde dinlemek, onun verdiği duygusal tepkileri (ağlamak, kızmak, bağırarak vb.) kısıtlamamak ve destek için yanında olduğunu hissetmesini sağlamak gerekir. Pratik bakım hizmetleri verildikten ve destek sağlandıktan sonra olaya maruz kalan kişiye yönelik yaşadığı psikolojik duruma dair bilgilendirme sözel olarak veya meslek mensubu kişiler tarafından hazırlanmış broşürlerin dağıtımı yoluyla yapılabilir. Kişiyi gelecekte oluşacak zarardan korumak amacıyla psiko-sosyal hizmetlere ve sosyal desteğe ulaşma konusunda bilgilendirmek de psikolojik ilk yardımının temel adımlarındandır.

Psikolojik ilk yardım, olaydan etkilenen kişiye güven vererek onu sakinleştiren bir işlemdir. Dolayısıyla, olayın hemen ertesinde nasıl ve kim tarafından verildiği önemlidir. Olayın hemen ertesinde yapılacak ilk yardımda hizmeti verecek kişiler de olaydan etkilenmiş, korkulu, üzgün veya kızgın olabilir. Bu hizmeti verecek kişilerin öncelikli olarak kendilerinin sakin olduğundan, kişinin anlattıklarını ve paylaştığı duyguları dinleyebilecek ve kapsayabilecek durumda olduğundan emin olması gerekir. Bu husus; hem etkilenen kişilere uygun şekilde yaklaşabilmesi hem de kendi duygu durumunu koruyabilmesi adına önemlidir. Bunun dışında kişinin doğal olarak verdiği öfke ve üzümlük duygularını bastırmaya çalışmak, kendine veya başkalarına zarar verme ihtimali dışında, ağlamasını veya bağırmasını engellemek gelecekte

yaşanan olayı anlamlandırmasını, üzüntü, korku veya öfkesini yaşamasını zorlaştıracaktır. Örneğin, Soma Katliamından sonra eşini kaybettiğini öğrenen birçok kadına sağlık personeli tarafından sakinleştirici medikal müdahaleler yapılmıştır. Sonrasında pek çok kadın bu müdahaleden dolayı olayın hemen ertesini hatırlamakta zorlandıklarını, acılarını o an yaşayamamanın yas sürecini daha sancılı ve zor bir hale getirdiğini söylemiştir. Olayın hemen ertesinde yapılacak benzeri medikal müdahalelerin mutlaka hekim kontrolünde yapıldığından ve gerekmedikçe uygulanmadığından emin olunmalıdır.

Olayı takip eden günlerde verilecek olan psiko-sosyal destek hizmetlerinin, bu alanda çalışan farklı meslek örgütleriyle koordineli olarak planlanması gereklidir. Koordinasyon ihtiyaçları tespit edildikten sonra kişiyi uygun profesyonellere yönlendirilmek, aynı kişiyle birden fazla profesyonelin görüşmesinin yaratacağı kafa karışıklığını en aza indirmek ve olaydan etkilenen tüm ihtiyaç sahiplerine ulaşmayı garanti altına almak adına önemlidir. Psikolojik ilk yardım sırasında ve yapılan alan araştırmasıyla ihtiyaç duyulan psikolojik müdahalelerin hazırlığı yapılabilir. Koordinasyonda psikologlar, sosyal hizmet uzmanları, psikolojik danışmanlar ve psikiyatristlerin meslek örgütleri, dernekler ve sendikalar yer alabilir. İhtiyaca yönelik olarak bu mesleklere mensup kişilerce ekipler oluşturularak çalışılabileceği gibi, doğrudan meslek mensuba yönelik yönlendirme yapılarak kişinin ihtiyacı karşılanabilir. Örneğin, hastanelerde yatan yaralıların ziyareti ve yaralı yakınlarının desteklenmesi amacıyla psikologlar, psikolojik danışmanlar ve sosyal hizmet uzmanları hastane önünde broşürler dağıtarak ve yaralıları odalarında ziyaret ederek sözel olarak, olayın travmatik etkilerine karşı psikolojik bilgilendirme yapabilirler. Bununla birlikte bireysel psikolojik veya psikiyatrik destek alması gereken kişileri koordinasyon içinde bulunan uygun bir psikiyatriste ya da psikoloğa yönlendirebilirler.

Hazırlanacak olan broşürler ve benzeri materyallerin koordinasyonda yer alan farklı meslek mensuplarının katkısıyla hazırlanması, kullanılan dil, bilgilendirme ve önerileri konusunda çelişki içermemesi gerekir. Materyaller, olay sonucu oluşabilecek olan psikolojik sıkıntılara dair bilgilendirme, olaydan etkilenen kişilerin bu sıkıntılarla günlük hayatları içinde nasıl baş edebileceklerine dair yönlendirmeleri içerdiği gibi; zorluk yaşadıkları durumlarda başvurabilecekleri merkez/vakıf/dernek isim ve iletişim bilgilerini içermelidir. Bunun yanında kayıp yaşayan kişilere yönelik kendilerine ve/veya çocuklarına nasıl yardımcı olabileceklerine yönelik materyaller hazırlanabilir. Materyallerin hazırlanması esnasında, olaya özgü koşullar göz önünde bulundurulmalı ve gerektiği durumlarda farklı dil seçenekleri eklenmelidir.

Psiko-sosyal destek çalışmaları birçok farklı yerde ve şekilde sunulabilir. Bu çalışmaları aşağıdaki kategorilerde ele almak ve düzenlemek, koordinasyon ve planlama açısından kolaylık sağlayabilir.

Alan Çalışmaları

- Olay sonrasında hastanelerde yatan yaralılar bulunuyorsa, hem yaralılara hem de yaralı yakınlarına yönelik olarak bilgilendirme ve destek çalışmaları yapılabilir. Bu çalışmaların amacı oluşan ve/veya oluşabilecek psikolojik zorluklarla ilgili olarak kişileri bilgilendirmektir.

Bu bilgilendirmeler hem alanda görüşmelerle sözel olarak hem de broşürlerin paylaşımı vasıtasıyla yapılabilir.

- Psikiyatrik, psiko-sosyal ve/veya psiko-terapötik destek hizmetine başvurmayan ancak çeşitli psikolojik sıkıntılar yaşayan kişilere yönelik alanda bilgilendirmeler yine hem alanda görüşmelerle sözel olarak hem de broşürlerin paylaşımı vasıtasıyla yapılabilir.
- Psikolojik sıkıntı yaşadığını belirtmemesine rağmen olaydan olumsuz etkilenme ihtimali olan kişilere ve çocuklara buldukları alanda görüşmelerle sözel olarak hem de broşürlerin paylaşımı vasıtasıyla yapılabilir (Örn: Bir patlamanın olduğu alanda dükkânı bulunan esnaflar, okul arkadaşlarını kaybeden öğrenciler, çocuklar vb.)
- Olaydan etkilenen belli gruplar var ise; bu grupların mekânlarına (meslek odaları, sendikalar, vakıflar vb.) ziyaretler gerçekleştirilebilir. Bu ziyaretlerde oluşabilecek psikolojik zorluklara dair bilgilendirmeler grup halinde görüşmeler ve broşürler aracılığıyla yapılabilir.
- Olaya maruz kalanlara yönelik hizmet vereceklerin yaklaşımlarında nelere özen göstermeleri ya da kendilerini travmatik etkilerden nasıl koruyabileceklerine dair bilgilendirmeleri görüşmeler ve/veya broşürler aracılığıyla paylaşılabilir.

Yakın/Aile Ziyaretleri

- Yakınlarını kaybedenlere taziye ve başsağlığı, yaralananlara geçmiş olsun ziyaretlerinde bulunulabilir. Bu ziyaretlere farklı ruh sağlığı çalışanları (psikolog, psikiyatrist, sosyal hizmet uzmanı vb.) katılabilir.
- Ziyaretlerde doğal taziye ve geçmiş olsun dileklerinin çok ötesine geçmeden, görüşmelere ek hedefler yüklenmeden dayanışmacı hissiyat ön planda tutulmalıdır. Bununla birlikte yakın/ailenin psiko-sosyal destek ihtiyaçlarının tespit edilmesinin yanı sıra çeşitli alanlardaki (yemek, barınma, eğitim vb.) ihtiyaçlarının tespit edilmesi ve kaynağa ulaşmaları konusunda yönlendirici olunması önemlidir.
- Ziyarete katılacak kişilerin, ziyaretten önce bir araya gelerek, hazırlık ve planlama yapması, var olan kaynakların ihtiyaç sahiplerine nasıl sunulacağı düşünülmesi gereklidir.

Grup Çalışmaları

- Olaya maruz kalanlara ya da yakınlarına yönelik bilgilendirme, paylaşım ya da debriefing9 grupları organize edilebilir.
- Bu çalışmalar, grup olarak başvuru yapanlara yönelik hazırlanabileceği gibi; etkilendiği düşünülen gruplar gözetilerek de düzenlenebilir.
- Bireysel olarak başvuru yapan ve benzer psikolojik sıkıntılar yaşayan bireylerin onayı alınarak bir araya gelmeleri sağlanıp bilgilendirme, paylaşım veya debriefing grup çalışmaları organize edilebilir.

9 Psikolojik "Debriefing" travmatik bir yaşantıya maruz kalmış kişilerin iki liderli bir grup toplantısında; duygu düşüncelerini anlatma, dinleme, bilgilendirme ve paylaşım yolu ile fark etmeleri, düzene sokmaları, anlamlandırmaları ve yeniden yapılandırmaları olarak tanımlanabilir.

- Grup çalışmaları aracılığıyla; olaya dolaylı olarak maruz kalan çocukların desteklenmesi amacıyla okullarda yapılan çalışmalar gibi çeşitli gruplara yönelik "alanda" katkı sağlayıcı çalışmalar yürütülebilir.

Bireysel Müdahaleler

- Koordinasyon içinde olaya maruz kalanların, yakınlarının ve/veya olaydan kaynaklı psikolojik sıkıntı yaşayan kişilerin bireysel olarak destek almak amacıyla doğrudan başvuruda bulunabileceği bir sistem bulunmalıdır. Bu sistem içinde başvuru iletişim bilgisi ve başvurudan sonra gidilecek olan adres net olarak belirtilmelidir.
- Bireysel başvurulardan sonra ilk "klinik" değerlendirme yapıldıktan sonra kişi ihtiyaç duyulan çalışmaya yönlendirilebilir. Bireysel başvurular, ilk görüşme yapmak üzere görevlendirilmiş başvuru hekimi, sosyal hizmet uzmanı, psikolog veya psikiyatrist tarafından değerlendirildikten sonra ihtiyacına göre mümkün olan en hızlı biçimde psikiyatrik, psiko-sosyal ve/veya psiko-terapötik sürecin başlaması üzerine yönlendirilmelidir.
- Başvuruların ilk değerlendirme esnasında raporlama ve belgeleme için öykü, psikolojik durum ve olası tanıların kaydı tutulmalı, duyulan psikiyatrik, psiko-sosyal ve/veya psiko-terapötik destek için ilgili gönüllülere yönlendirildikten sonra aralıklı olarak kişilerin genel takibi yapılmalıdır.
- Psikiyatrik, psiko-sosyal ve/veya psiko-terapötik destek için yapılan yönlendirmeler, ruh sağlığı çalışanının tercihine ve kişinin ulaşım durumuna göre başvuru kabul eden dernek, bireysel ofis ya da vakıfların mekanlarında uygun görüşme odaları sağlandığı sürece yapılabilir.

Bu çalışmalar yapılırken, psiko-sosyal destek hizmetleri hazırlayan ve sunan meslek mensuplarının da kendi aralarındaki koordinasyonu sağlamak ve verilen hizmetlerin değerlendirmesini yapmak amacıyla düzenli toplantılar yapması, gerektiğinde yeni düzenlemelere gitmesi faydalı olacaktır. Bu toplantılara ihtiyaç duyulduğu takdirde eğitim, süpervizyon ve destek grupları dahil edilebilir.

Psiko-sosyal destek çalışmalarını yürütenlerin zaman zaman olayın etkisi ve çalışmalar dolayısıyla psikolojik zorlanma içine girdikleri görülmektedir. Öncelikle travma çalışmalarını yürüten bu kişilerde yaşanan zorlukların olağan olduğunu ve yaşanmasından ziyade yaşandığının fark edilmemesinin hem çalışanı hem de çalışmayı zora düşüreceğini unutmamak gerekir. Bunun için bu alanda çalışan kişilerin sürekli ve düzenli olarak kendi psikolojik durumlarını takip etmeleri, fark ettikleri duygu ve davranış değişimlerini anlamaya çalışmaları önemlidir. Bunun için psiko-sosyal destek verecek personelin;

- Öncelikli olarak fiziksel ihtiyaçlarını düzenli olarak karşılaması (yeterli uyku, fiziksel aktivite, yemek vb.),
- Travmayla çalışırken uzmanların da bir takım psikolojik zorluklar yaşayabileceğini aklında tutması ve konuyla ilgili farkındalığı arttırması,

- Travma vb. psikolojik zorlukların ilk sinyallerini kendi üzerlerinde fark etmeleri için düzenli olarak kendisini gözlemlemesi,
- Psiko-sosyal destek çalışmalarının dışında destekleyici ve besleyici bir hayat sürmeye çalışması (rahatlatıcı aktivitelere katılmak, duygusal olarak destekleyici ilişkiler kurmak vb.),
- Özellikle birlikte psiko-sosyal destek çalışmaları yürütülen kişilerle kuvvetli ve destekleyici ilişkiler kurması,
- Eğer mümkünse süpervizyon ve akran desteği gruplarında yer alması,
- Zorluk yaşanan durumlarda çalışmaları yavaşlatması veya iş yükünü hafifletmesi,
- Gerektiğinde profesyonel destek için başvurması önemlidir.

Unutmayın ki psiko-sosyal destek çalışmaları destek sunduğunuz kişiyi ve sizi kişisel olarak geliştirme ve güçlendirme potansiyelini içinde taşır; ancak bu gelişim için öncelikli olan her iki tarafın da duygusal olarak bu gelişime hazır olmasıdır.

6.7.6. Medikal Malzeme İhtiyaç Yönetimi

Kitlesele yaralanma ve benzeri toplu durumlarda medikal malzeme ihtiyacının planlanması gereklidir. Hem temin süresinin hem de maliyetlerinin belirsizliği medikal malzeme konusunda hususi bir kayıt almayı zorunlu kılmaktadır. Hem kurumsal medikal malzeme satanlar hem de önceden medikal ürün kullananların elinde bulunan kullanılabilir durumdaki medikal malzemeler ihtiyaç halinde erişilebilir olmalıdır. Böylece ilgili malzemenin yaralının ihtiyacına göre, reçete edildikten sonra, temin edilmesi daha hızlı olacaktır.

Bu kapsamda kriz anı sonrasında gönüllü ve dayanışmacı medikal malzeme sağlayıcıların;

- 1) Ad-Soyadı ve iletişim listesi, (Örn: X Medikal, Leyla Özcinter, 0 542)
- 2) Verebilecekleri ürünler listesi (koltuk değneği, walker, hasta yatağı, vb.)
- 3) Ürünlerin fiyat durumu (bedelsiz, indirimli, vb.)
- 4) Kaç Adet ürün verebilecekleri (3 adet, vb.)
- 5) İhtiyaç halinde teslim etme şekli (kendisi getir(t)ecek, kriz masasından birinin alması gerekecek)

gibi başlıklar ihtiyaç halinde erişim için kayıt altına alınmalıdır. Bu kapsamda aşağıdaki form doldurulmalıdır.

Tablo 6: Medikal Malzeme İhtiyacı Gönüllüleri Takip Tablosu

MEDİKAL MALZEME İHTİYACI KARŞILAMA GÖNÜLLÜ LİSTESİ				
ADI-SOYADI VE İLETİŞİM LİSTESİ	VEREBİLECEKLERİ ÜRÜNLER LİSTESİ	ÜRÜNLERİN FİYAT DURUMU (BEDELSİZ, İNDİRİMLİ, GEÇİCİ, VB.)	KAÇ ADET ÜRÜN	DİĞER VERİLER
				Örn: SGK Karşılıyor

Medikal ürünlerde aynı ihtiyacı karşılayan ama nitelik itibariyle çok farklılık gösteren ürünler mevcuttur. Kalıcı medikal ürün kullanımı durumlarında ürünün nitelikli olmasına özen gösterilmelidir. Medikal ürünler **genellikle** geçici süreyle kullanılan ürünlerdir. Yaralı iyileştiğinde, benzer durumlarda kullanılması amacıyla medikal ürünün bırakılabileceği bir adres belirtilmelidir.

6.7.7. İlaç İhtiyaç Yönetimi

Kitlesel yaralanma ve benzeri durumlarda ilaç ihtiyacının planlanması gereklidir. Hem temin süresinin hem de maliyetlerin yüksekliği ilaç için de özel bir kayıt oluşturulmasını zorunlu kılmaktadır. Bu kapsamda Eczacılar birliği, eczaneler, ilaç firmaları ve ecza depolarından da yardım alınabilir.

Bu kapsamda kriz anına müteakiben ilaç desteği sunmak isteyen gönüllülerin listesi tutulmalı ve ihtiyaç halinde bu kişilere ulaşılmalıdır. Kimi yaralıların ilaçlarını karşılamak isteyen gönüllüler olabileceği gibi “ben 2-3 reçeteyi karşılamak istiyorum” diyen kişiler de olabilmektedir. Bu kapsamda kriz masası görevlisi yaralı ve gönüllü arasında etkili bir iletişim sağlamalıdır. Bunu sağlamak için bu amaçla hazırlanmış ayrı bir liste oluşturulmalıdır.

Aşağıdaki form bu amaç doğrultusunda hazırlanmış bir örnektir.

Tablo 7: İlaç İhtiyacı Karşılama Gönüllü Takip Tablosu

İLAÇ İHTİYACI KARŞILAMA GÖNÜLLÜ LİSTESİ		
Ad-Soyad	İletişim	Açıklamalar

- Reçete, yazıldıktan sonra dayanışmacıya iletmeli ve ilaçlar yaralıya ulaştırılmalıdır.
- İlaç ihtiyacının süresi ve sonraki reçetelerin hem yazılma hem de karşılanma şekilleri konusunda yaralı veya refakatçisi bilgilendirilmelidir.
- Kalıcı ilaç kullanımı durumlarında ilaç karşılama yolunun belirlenmesi gereklidir.

6.7.8. Ambulans İhtiyaç Yönetimi

Kitlesel eylem ve etkinliklerde kriz öngörüsü nedeniyle ambulans ve ambulans amacıyla kullanılacak diğer araçların planlanması zorunludur. Aksi takdirde kriz durumunda bu araçların eksikliği nedeniyle yaşam yitimleri gerçekleşebilir/gerçekleşmiştir.

- Kitlesel eylem ve etkinliklerde kriz olsun veya olmasın ambulans vb. durumlar için açık şeritler oluşturulmalıdır.
- Kitlesel eylem ve etkinliklerde kriz olsun veya olmasın **tek görevi** sağlık sorunları için gerekenleri yönlendirecek bir sağlık ekibi hazır bulundurulmalıdır.
- Ambulans vb. araçları yönlendirmek bu ekibin görevleri arasında olmalıdır.
- Panik durumunda kitle ve ambulansı yönlendirebilmek amacıyla bir ses aracı/megafon vb. planlanmalıdır.
- Kriz anında 112 Ambulans acil aranmalıdır ve etkili bir bilgilendirme yapılmalıdır.
- Kitlesel eylem ve etkinliklerde olası kriz durumlarında **özel ambulans işletmelerinin iletişim bilgileri** sağlık ekibinde bulunmalıdır.

Yaralılar etkili bir şekilde hastanelere nakledildikten sonra; ambulans ihtiyacı aşağıdaki şekillerde devam etmektedir;

1. Hastane içi sevk,
2. Hastaneler arası sevk,
3. Hastane ikametgâh arasında sevk
 - a. Kesin Taburcu
 - b. Geçici Taburcu (Sonradan tedavi için yeniden hastaneye- aynı bölüme veya farklı bölüme gelinir.)

Sevk ve taburcu işlemlerinde ihtiyaç halinde ambulans hizmeti hastane yönetimince karşılanır. Ancak birçok nedenle bu ihtiyaç kısıtlı bir şekilde karşılanmaktadır. Bu yüzden;

1. Yaralının durumu göz önünde bulundurularak ilgili sağlık emekçilerinden ihtiyaç duyulan ambulans talep edilmelidir.
2. 112 ve 132 numaralı hatları aramadan önce hastanenin ilgili biriminden alınan **“Ambulans İstem Formu” ilgili doktor ve Hastane yönetiminin onayı ile doldurulmalıdır**. Formun üzerinde bulunan numaraya fax çekilmelidir. Her il için farklı olan bu numara kitlesel eylem ve etkinliklerden önce tespit edilmelidir.
3. 112 ve 132 numaralı hatlarla iletişime geçilmesi gerekiyorsa (ambulansın geliş saati ve diğer ilgili bilgilendirmeler yapılmış ise bu hatları aramaya gerek yoktur) iletişime geçilmelidir.
4. Geçici taburcu işlemlerinde gidiş-dönüş hizmetinin verilmesi sağlanmalıdır.
5. Ambulansta geçirilecek süreye göre ihtiyaç duyulan malzemeler karşılanmalı ve yaralıya bilinçli bir refakatçinin eşlik etmesi sağlanmalıdır.
6. Şehir dışına çıkılması gerektiğinde ambulanda bulunan sağlık personeline ilgili kişilerin iletişim bilgileri bırakılmalıdır.

7. Ambulans dışındaki araçlarla muayene ve kontrol amacıyla hastaneye gelemeyen taburcu edilmiş yaralıların muayene ve kontrol tarihleri önceden belirlendiğinden, belediyelerden de ambulans ihtiyacı karşılanabilir.

6.7.9. Taburcu İşlemleri

Kitlesel eylem ve etkinlik sırasındaki toplu yaralanmalarda yaralıların tedavi süreçlerinin hastanenin bir bölümde veya buldukları hastanede bitmesi sonrasındaki taburcu işlemlerinde bazı hususlara dikkat edilmelidir. Bu kapsamda yaralı için alınacak başlıca raporlar¹⁰ aşağıdadır;

1. Adli muayene raporu
2. Epikriz raporu
3. Hasta durum bildirim raporu
4. İş göremez / istirahat raporu
5. İlaç/medikal cihaz kullanım raporu
6. Engellilik durum raporu

- Yukarıdaki raporların bazıları taburcu işleminden önce, bazıları taburcu gününde bazıları da sonrasında çıkar. Ancak söz konusu raporları alabilmek için hastanede iken yaralının kendisi veya bir refakatçisi dilekçe ile başvurmalıdır.
- Yaralı taburcu olduğunda hastane yönetimine yemek kartı, refakatçi kartı vb. emanet ve evraklar teslim edilmelidir.
- Yaralı taburcu olduğunda ilaç reçetesi merkezi bir eczaneden alınarak kendisine veya refakatçisine teslim edilmelidir. İlaç kullanımına ilişkin temel uyarılar varsa bildirilmelidir.
- Yaralı taburcu olduğunda medikal tıbbi malzemeleri alınarak kendisine veya refakatçisine teslim edilmelidir. Kullanıma ilişkin temel uyarılar varsa bildirilmelidir.
- Yaralı taburcu olduğunda sonraki kontrolleri için tarih belirlenip belirlenmediği, randevu alınıp alınmadığı kesinleştirilmelidir.
- Yaralı taburcu olduğunda adli vakaya ilişkin avukat atanıp atanmadığı, savcılığa/emniyete ifade verilip verilmediği hatırlatılmalıdır. İhtiyaç halinde avukatına ilişkin iletişim bilgileri verilmelidir.
- Yaralı taburcu olduğunda sosyo-psikolojik destek için iletişim bilgileri verilmelidir.

6.7.10. Refakatçi Yönetimi

Kitlesel eylem ve etkinliklerde kriz ve benzeri olaylarda hastanelere yüzlerce yaralı getirilebilir. Bu yüzden refakatçiler ile dayanışmak için birçok ihtiyaç öngörülerek planlanmalıdır.

- Yoğun bakım refakatçilerinin ihtiyaçları gün aşırı hastanede bekleme koşulları göz önünde bulundurularak planlanmalıdır.
- **Ulaşım araçları krizin ilk günlerinde** sürekli bulundurulmalıdır.

¹⁰ Bazı özel durumlarda ek raporlar da gerekmektedir.

- Konaklama ihtiyacı **krizin ilk günlerinde** dayanışmacıların özel konutları da dâhil anlaşmalı oteller, kamu misafirhaneleri vb. **hastaneye yakın** yerlerde karşılanmalıdır.
- Yaralı yakınlarının bir araya gelebildiği, dertleşebildiği, görüş alış-verişinde bulunabildiği **buluşmalar** organize edilmelidir.
- Refakatçiler için hastanedeki yemek ihtiyacı **sunum sorunu** düşünülerek mümkün olan çeşitliliklerle karşılanmalıdır.
- Refakatçilerin **temizlik, çamaşır yıkama** vb. ihtiyaçları sistematik bir şekilde karşılanmalıdır.

6.7.11. Yaralıların Sağlık Bilgilerinin Tutulması

Kitleselel kriz ve afetlerde yaralı sayısının çokluğu, yaralıların bilinç durumu, refakatçi yetersizliği, değişik ve çoklu tıbbi bölümlerde uzun dönemli tedavi gerektirmesi gibi bilgilerin **her yaralı için ayrı ayrı** olacak şekilde “Yaralı Bilgi Formu”na işlenmesi sağlanmalıdır. Kriz anı veya hastaneye sevk durumlarında koşulların zorluğu nedeniyle doldurulması güç olan bu formun krizden sonraki gün ve daha sonrasında doldurulması hem sağlık desteğinin etkili yerine getirilmesini sağlayacak hem de dayanışmanın ölçütünü belirleyecektir.

Tablo 8: Yaralı Bilgi Formu Örneği

YARALI BİLGİ FORMU						
Adı-Soyadı/ Kullandığı Ad ¹¹	Kan Grubu	Yaşı- Cinsiyet i	Varsa Önceki Hastalığı	Kullandığı Daimi İlaç	Diş Durumu	Gözlük Durumu
Hastaneye Geliş saati	Getiriliş Yöntemi		Getiren Kişi	Refakatçi 1	Refakatçi 2	Refakatçi 3
		Adı				
		Telefonu				
Yatış Yapılan Bölüm/Teşhis/ Yapılan Müdahale	Yatış Tarihi	Alınan ilaçlar (Tarih-Fiyat- İçerik)	Alınan Medikaller (Tarih- Fiyat-İçerik)	Psikolog Desteği	Avukat Desteği	Sonraki Tedavi/ Kontrol Tarihi

¹¹ Trans bireylerin resmi kimliklerinde yer alan isimleri kullanmayabilecekleri göz önünde bulundurulmalıdır.

6.8. Hukuk Birimi

Sorumluluk:

- İnsan kaynaklı yıkımlar sonucunda hayatını kaybedenlerin aileleri ve yakınlarını hukuksal destek için yönlendirmek
- Yaralıları hukuksal destek için yönlendirmek
- Delil niteliği taşıyan unsurların ilgili kurumlara iletilmesini sağlamak
- Doğru ve zamanında bilgilendirme ile olaydan etkilenenlerin özellikle bireysel olarak tam, doğru, tüm yönleriyle bilgilendirilmesini sağlamak
- Hukuki ihtilaflara karşı birden fazla kurumdan görüş almak (Devletin kusurlu/kusursuz sorumluluğu hakkında vs.)
- Dava süreci için gerekli evraklar konusunda danışmanlık yapmak
- Kamuoyunu hukuki süreç konusunda bilgilendirmek
- Yaralılar veya yaralı yakınları özellikle tedavi sürecinde hastane personeli tarafından ayrımcılığa maruz kaldığında müdahale etmek
- Yaralıları ilişkin bilgi gizliliğini hukuki açıdan garanti altına almak

Gerekli Lojistik: Birlikte çalışılacak avukatların iletişim listesi, baroların iletişim bilgisi, insan hakları, sosyal haklar ve sağlık hakkı alanında faaliyet gösteren sivil toplum örgütlerinin iletişim listesi

Gerekli Kişi Sayısı : 2

Kriz süreçleri olay anından başlamak üzere kişilerin hakları bakımından sonuçlar doğurmaktadır. Olay yerinde delillerin usullere uygun toplanması, olay sonrası yaralıların ifadesinin alınması, yakınlarını kaybedenlerin hakları, sağlık hakkına erişim, masraf veya zararların tazmini, mallarını kaybedenlerin tazmini gibi haklar zamanında bilgilendirme ve yönlendirmeye hayata geçebilmektedir. Bu sebeple kriz sonrası destek süreçlerinde alanında uzman avukatlarla ve hak alanında çalışan sivil toplum örgütleri ile iletişime geçmek ve ihtiyaç duyanları yönlendirmek gerekecektir.

6.9. Güvenlik Birimi

Sorumluluk:

Yakınlar ve Gönüllülerin Güvenliği

- Kriz sonrası ilgili mahallerde (hastane, adli tıp vb.) sabah-gece vardiyası prensibiyle kurumlar, STK'lar, inisiyatifler aracılığıyla dönüşümlü olarak gözetim yapmak
- Kriz masasına başvuranlarla iletişim sırasında meydana gelebilecek gerginliklere çözüm bulmak
- Ailelerin şehirdeki günlük seyahatleri sırasında ihtiyaç varsa eşlik etmek
- Yaralıların hastane odalarında güvenliğini sağlamak (yaralıların hangi serviste hangi odada olduğuna dair bilgilerin saklı tutulması)

Depo Güvenliği

- Yardımların ulaşımını kontrol etmek
- Depolara ulaşan yardımların güvenliğini sağlamak
- Depoya giriş çıkışların kontrolünü yapmak

Gerekli Lojistik: Detektör, görevli bandı/ önlüğü

Gerekli Kişi Sayısı: Olayın büyüklüğüne göre değişken olmakla birlikte vardiya sistemine uygun 2'ye bölünecek bir rol dağılımı yapılmalıdır. Vardiya ve mekân başına; depo güvenliğinde 2 kişi, yakın ve gönüllü güvenliğinde 5 kişi, mobil ekip 3 kişi

7. İNSAN KAYNAKLI AFETLER SONRASI MÜDAHALE ÖRNEKLERİ VE DENEYİMLER

7.1. Van Depremi Sonrasında İhtiyaçların Analizi için Saha Çalışması Deneyimi

23 Ekim 2011'de Türkiye saati ile 13.41'de Van'da meydana gelen ve 25 saniye süren depremde 279 insan öldü, 1.300 insan yaralandı, 5.739 bina hasarlı ve oturulamaz hale geldi.

- Deprem sonrasında evleri yıkılan, hasar gören ve geçim kaynağını yitiren ailelerin ihtiyaçlarını tespit etmek ve ihtiyaçlardan acil olanı belirlemek amacıyla kriz koordinasyonu tarafından anketler oluşturuldu.
- Anketler, yardımların siyasi veya bireysel çıkar ilişkileri ekseninde kullanımının önüne geçilmesi, gerçek ihtiyaç sahiplerinin, acil ihtiyaçlarının objektif kriterler ekseninde yardımlara ulaşabilmesi için kullanıldı.
- Söz konusu anketler eşliğinde saha çalışmasını gerçekleştirebilmek için depremden zarar görmüş her bir mahallede çalışmayı yürütecek gönüllü ekipler oluşturuldu. Burada ihtiyaçların objektif belirlenebilmesi ve olası risklere karşı gönüllü ekiplerin 3-4 kişiden oluşmasına dikkat edildi.
- Bu ekipler sabah 9.00-17.00 saatlerinde görevli oldukları mahallelerde ailelerle görüşmeler gerçekleştirip ihtiyaçları tespit etti.
- Tespit edilen ihtiyaçlar arasında bir hiyerarşi oluşturularak, acil olanların dağıtımı belediyeye veya gönüllülere ait araçlarla sağlandı.
- İhtiyaç analizi ve dağıtımı dışında, vakadan etkilenen çocukların/gençlerin yaklaşık 1 ay sonra doğrudan saha ve depo çalışmalarına katılımı sağlandı. Bu katılım işlerin kesintiye uğramasını (şehir dışından gelen gönüllülerin ayrılmak zorunda kalması gibi) engellerken, kişisel krizlerin de atlatılması anlamında bir tür terapi sağladı.
- Ayrıca yardım dağıtımı sürecinde yardımların tasnif edilerek, ihtiyaç hiyerarşisi doğrultusunda, ihtiyaç sahibine doğru zamanda ulaşması için planlama yapılmasına özen gösterildi.

7.2. Van Depremi Sonrasında Çocuklarla Çalışma Deneyimi

Toplumsal hiyerarşi kriz durumlarında da kendini göstererek farklı ihtiyaçlara sahip gruplar göz ardı edilebilmektedir. Çoğunlukla ihmal edilen gruplar bu olağanüstü halden daha çok etkilenen gruplar olabilmektedirler.

Van depreminden sonraki süreçte bu algıyla Gündem Çocuk Derneği Van'a giderek öncelikle mevcut durumu ve ihtiyaçları çocuklar bakımından izledi. Bu izlem sonrasında deprem sonrasında Erciş'te oluşturulan çadır kentte çocuklara dönük yapılacak çalışmalar tasarlandı.

Deprem sonrası çocukların yaşadıkları travmaya dönük çalışma tasarlanırken derneğin göz önünde bulundurduğu temel noktalar;

- Çalışmanın tek dokunuşluk değil uzun vadeli olması,
- Çalışmanın sürdürülebilir olması,
- Çocukların özne oldukları bir çalışmanın tasarlanması,
- Çocuklara alan ve olanak sağlayabilecek bir çalışma yapılması,
- Çalışmanın, derneğin deneyimli olduğu alanlar gözetilerek tasarlanması,
- Çocuklarla yapılacak çalışmalar için çadır kente gidildiğinde, oradaki yaşamın aksatılmaması.

Bu ekseninde derneğin daha önce deneyimli olduğu çocuklarla görsel çalışmaların yapılmasına karar verildi. Kızılay'la görüşülerek çocuklarla çalışmaların yürütülebileceği bir çadır ayarlandı. Bu ilişki ve görüşmenin zamanında yapılması Gündem Çocuk Derneğinin bir sivil toplum örgütü olarak uzun erimli bir çalışma yapmasını sağlarken sonraki süreçte STÖ'lerin kamp alanına girmesi engellendi.

Çalışma için bir nöbet sistemi ile dönüşümlü olarak çocuk alanında çalışan gönüllüler 1'er haftalık periyotlarla Erciş'e giderek bu çalışmaları sürdürdü. Çocuklarla yaşam alanlarına ve gündelik ihtiyaçlarına dair görsel malzemelerin üretildiği çalışmalar kapsamında Çocuklar "Erciş'in Genç Sesi" isimli haftalık gazeteyi hazırladılar.

Bu çalışmanın yanı sıra çocuklarla düzenli sohbetlerin ve paylaşımların yapıldığı 3 aylık süre boyunca her dönen ekibin bir sonraki ekibe geri dönüş vermesi ve deneyim aktarmasına da dikkat edildi.

Bugün hala dernek üyeleri ve Erciş'in Genç Sesini hazırlayan çocuklar arasındaki ilişkiler devam ediyor.

7.3. Soma Faciası Örneğinde Doğru İletişim ve Sağlıklı Bilgi Paylaşımı

13 Mayıs 2014'te Türkiye'nin Manisa ilinin Soma ilçesindeki kömür madeninde çıkan yangın nedeniyle 301 madenci hayatını kaybetti. Soma Faciası, Türkiye Cumhuriyeti tarihinin en çok can kaybı ile sonuçlanan iş ve madencilik kazasıdır.

Soma Faciası teknik uzmanlık gerektiren unsurları sebebiyle ilk an müdahalesi ve kriz yönetimi ancak uzmanlar tarafından yapılabilecek insan kaynaklı bir afettir. Bu özelliği ile bilgi ve uzmanlığı olmayan insanların dahil olmasının olumsuz sonuçlar yaratabileceğine bir örnek teşkil eder. Temel bir ilke olarak bu bilgiye sahip olmayan kişilerin müdahale etmemesi gerekliliğini hatırlatır.

Farkı sebebiyle Soma deneyiminin en önemli unsurlarından biri iletişimdir. Soma deneyimi güvenilir, teyitli bilgiye dayanmayan iletişim stratejisinin nasıl bilgi kirliliğine yol açabileceğini, toplumu nasıl yanlış yönlendirebileceğini göstermektedir. Bu iletişim hatası sonucu oluşan zarar, etkilenenlerin mevcut durumu, ihtiyaçların tespiti ve ulaştırılan desteğin kamuoyunda gerçek boyutlarıyla algılanmasını engellemiş, desteğin biçimini etkilemiştir.

Bu iletişimsizliğin sonucu olarak toplumsal refleks çoğunlukla maddi destek veya gıda, kıyafet gibi aynı desteklerin bölgeye iletilmesi biçiminde zuhur etmiştir. Facia sonrası yönlendirme

eksikliği ve ihtiyaç hiyerarşisi gözetilmeden yapılan bu yardımlar geride kalanları güçlendirmek yerine sürekli yardım talep eden bir davranış biçimine zemin hazırlayabilmektedir.

Ayrıca facia sonrasında sendikal yapılar ve TTB olayın tekrar yaşanmaması için iş güvenliği ve işçi sağlığı konularında eğitimler düzenleyerek bölgede çalışan madencilere dönük güçlendirme çalışmaları yürütmüştür.

7.4. Kobanê’de Başlayan Savaş Sonrası Suruç’a Göç Etmek Zorunda Kalan Ailelerin Yerleştirildiği Çadırkentlerde Kriz Yönetimi

16 Eylül 2014’de IŞID’in tam ölçekli saldırısı ile üç koldan kuşatılan fakat yapılan protesto eylemleri sonucu “6-7 Ekim Olayları” başlığıyla Türkiye’de görünürlük kazanan Kobanê’deki savaş sonucunda yüzlerce kişi hayatını kaybetti, binlerce kişi yaralandı ve binlerce bina hasardan ve yıkımdan kaynaklı oturulamaz/kullanılamaz hale geldi.

Kobanê’de başlayan savaş sonrası yaklaşık 150 bin kişi yaşam alanını terk etmek zorunda kaldı. Bu insanların büyük bir kısmı Kobanê’ye sınırı olan Urfa’nın ilçesi Suruç’ave köylerine yerleşirken bir kısmı da çevre illere göç etti. Savaş mağduru ailelerin gündelik yaşamlarını idame ettirebilmeleri için yerel yönetimler tarafından ihtiyaçlar doğrultusunda dayanışma kampanyaları örgütlendi. Aynı ve mali desteği içeren bu kampanyanın tüm dünyaya yayılması sonucu ailelerin barınma, yemek gibi temel/genel ihtiyaçları büyük oranda çözüldü. Büyüyen dayanışma sonrası, belediyelerin (Urfa, Diyarbakır, Van gibi), sivil toplum örgütlerinin ve gönüllülerin desteğiyle Suruç’a yaklaşık 15 bin kişinin barınabileceği 6 ayrı çadırkent kuruldu. Söz konusu çadırkentler arası koordinasyonun sağlandığı, çadırkentlerde yaşayanların sağlık durumlarının takip edildiği, tespit edilen ihtiyaçların duyurulduğu, gelen malzemelerin kalem kalem not edildiği, depolarda tasniflendiği, her aile için temel ihtiyaç paketlerinin hazırlandığı, psiko-sosyal desteğin verildiği merkezi bir kriz masası oluşturuldu. Çadır kamplarda revir açıldı sağlık hizmeti verildi, ilaç temin edildi, sağlık taraması yapıldı, gerektiğinde ileri tetkik, doğum, cerrahi vb. müdahaleler için devlet hastanesine sevk edildi.

Bu çadırkentlerde yaşayan veya akrabasının yanına yerleşmiş olan ailelerin günlük temel ihtiyaçlarının giderilmesi hususunda depoda çalışacak, dağıtım yapacak ve genel ihtiyaçlar dışında kişisel ihtiyaçların ve kronik hastalıkların da tespitinde yer alacak gönüllü ve örgütlü ekipler oluşturuldu. Bu ekipler arasında bölge halkının ana dilini bilenler, ailelere ait kişisel bilgilerin (ailedeki her bireyin yaşı, cinsiyeti, kişisel ihtiyacı, varsa kronik hastalığı, engellilik durumu gibi) yer aldığı formlar eşliğinde doğrudan sahada çalışırken, diğerleri ise sahadan elden edilen bilgileri kriz masasının bilgi işlem kısmında ailelerin adres (Nereden geldi? Şu an hangi çadırkente? Hangi bölümde?) ve iletişim bilgileri eşliğinde sisteme işleyerek veritabanı oluşturdu. Oluşturulan bu bilgi sistemi hangi ailenin hangi ihtiyacının hangi gün karşılandığına dair bilgi sunup ihtiyaçların takibini kolaylaştırırken, dağıtımların tekrara düşmesini de engelledi.

Sağlık Koordinasyonun çağrısıyla çadırkentlere gönüllü sağlık emekçileri tarafından kurulan revirlerin düzenli hizmet vermesi ve aşılama yapması ise birçok sağlık sorunun önüne geçti. Bunun dışında, Sağlık Koordinasyonun tüm çadırkentlerde amatör sağlıkçılar yetiştirme çabası ise olası bir durumda çadırkentlerde birincil müdahaleyi yapmayı ve önleyici sağlık tedbirlerini almayı ve yaygınlaştırmayı kolaylaştırdı. Böylece halkın kendi kendine yetmesi konusunda önemli bir adım atıldı.

Son olarak, savaşın ilk aylarında çadırkentlere veya evlere kapalı yaşayan kadınlar belli bir süre sonra yaşam alanları olan çadırkentlerde “kadın üretim evi” adı altında atölyeler kurdular. Atölyelerdeki üretim süreci kimi ihtiyaçların (kıyafet gibi) karşılanmasına da doğrudan olanak sağladı. Daha da önemlisi atölyenin varlığı hem kadınlar hem de çocuklar için psiko-sosyal destek işlevi de gördü. Aynı dönemde gönüllü sayısındaki yetersizlikten kaynaklı insan gücüne duyulan ihtiyacın artması da depolardaki ve dağıtımdaki tüm sorumluluğun Kobanêli gençlere geçmesini zorunlu kıldı. Bu durum, günün neredeyse tamamını hareketsiz geçiren gençler için meşgale teşkil etti ve gençlerin de tıpkı kadın ve çocuklar gibi süreci atlatmasında kendiliğinden terapi sağladı.

Yaklaşık 6 ay süren bu savaş döneminde yaşanan **sorunları** ise şu şekilde sıralamak mümkün:

- Dağıtımı aylık yapılan paketler bazı aileler için 1 ay yetecek ölçüde değildi. Zira paketler hazırlanırken ailelerin kalabalık oluşuna dikkat edilmedi ve gıda paketleri her aile için aynı ölçüyle standart hale getirildi.
- Mahalle ve köylerin aksine çadırkentlerde kuru gıda dağıtımının yapılmaması ve her öğün verilen yemeğin neredeyse aynı olması özellikle hamile kadınlarda ve çocuklarda ciddi beslenme bozukluklarına yol açtı ve ishal salgınına neden oldu.
- Annelerin beslenme sorunu ve savaş psikolojisini ağır yaşaması süttten kesilmelerine ve bebek maması ihtiyacının ciddi derecede artmasına neden oldu.
- Sakinleştirici ve anti-depresan gibi ilaçların ağır travma yaşayan çocuklara kolaylıkla dağıtılması, bilinçsiz kullanımdan kaynaklı bazı çocukların nöbet geçirmesine neden oldu.
- Tuvalet ve banyo gibi ortak alan kullanımının ihtiyaç duyduğu hijyenin sağlanamaması çeşitli salgın hastalıklara neden oldu.
- Çadırkentlerdeki tuvalet ve banyoların alt yapısı ve bakımı konusunda borularda tıkanma ve patlama gibi sorunlar yaşandı. Özellikle sıcak suyun ve çamaşırhanenin bulunmaması çeşitli sağlık sorunlarına yol açtı.
- Gelen yardımlarla kurulan elektrik altyapısında sorunlar yaşanmasına rağmen yeterli yangın tüpü sağlanamadı.
- Çadırkentlere kurulan revirler dışında devlet hastanesi kaynaklarından genel olarak yararlanılamadı.
- Gelen yardımların dağıtımı genel olarak engellendi ve yavaşlatıldı.

7.5. Belçika Patlaması Sonrası Kriz Yönetimi

22 Mart 2016'da Belçika'da havaalanında 2, Malbeek Metrosunda 1 olmak üzere gerçekleşen 3 intihar saldırısı sonucunda 31 kişi hayatını kaybetti.

Belçika’da gerçekleşen intihar saldırısı sonrasında Belçika kriz yönetimini İçişleri Bakanlığı’na bağlı [kriz merkezi](#) üzerinden yönetti.

Kriz merkezi saldırının hemen sonrasında web sayfası ve sosyal medya üzerinde İngilizce, Fransızca ve Almanca bilgilendirme yaptı. Kriz masasının kamuyla paylaştığı bilgiler ve yönlendirmeler şu şekilde;

- Saldırı hakkında konum ve kayıplar konusunda sağlıklı bilgi
- İnsanların telefon hatlarına yığılmasının önlemesi için sosyal medyaya yönlendirme
- İnternet ağlarının ücretsiz hale getirilmesi
- İnsanların toplu taşıma kullanmaması konusunda uyarılması
- İnsanlara oldukları yerde kalmaları ve acil durumlarda kriz merkezine ulaşmaları konusunda telkinde bulunulması
- Bilgi için acil bilgi hat bilgisinin paylaşılması
- Sıkça sorulan sorularla ilgili bilgi formunun hazırlanması ve kamuyla paylaşılması

Tablo 9: Belçika Patlaması Sonrasında Hazırlanan “Sıkça Sorulan Sorular” Form Örneği:

SORULAR	CEVAPLAR
Patlama sırasında orada olan kişilere genel olarak ne tavsiye etmeliyiz?	
Patlamayla ilgili bilgiye nereden ulaşabilirim?	
“4. Alarm seviyesi” nedir?	
“4. Alarm seviyesi” neden ülke genelinde uygulanıyor ve ne kadar sürecek?	
Patlama sonrası alınan önlemler neden Kasım ayındaki patlamaya oranla daha sert (örneğin neden okullar kapandı?)	
Brüksel Zaventem Havalimanı’ndaki uçuşların kalkış ve varışlarını aksayacak mı?	
Patlama sırasında havaalanında olan yolcularla ilgili bilgiye nereden ulaşabilirim?	
Patlama sırasında Maalbeek metrosunda olan yolcularla ilgili bilgiye nereden ulaşabilirim?	
Brüksel’e hangi yollardan ulaşabilirim? / Brüksel’den hangi yollardan çıkış yapabilirim?	
Brüksel’deki okullar yarın açık olacak mı?	
Brüksel’de çalışıyorum. Ne yapmalıyım?	
Yarın Brüksel’deki işime gidebilir miyim?	
Tarihi önceden belli olan etkinlikler gerçekleşecek mi?	
Patlamada orada bulunanlarla ilgili son durum nedir?	
Yardım etmek için ne yapabilirim?	
Kan bağıışı gerekiyor mu?	

Yukarıdaki form, patlama sonrasında devlet tarafından kurulan “Merkezi Kriz Merkezi” eliyle ülke geneline dağıtıldı. Tablodaki her sorunun ayrıntılı cevabı belgede yer aldı ve sürekli olarak güncellendi. Bu sayede patlamayla ilgili birinci elden teyitli bilgiler tek merkezden dağıtılmış oldu, ayrıca krizin yurттаşlar üzerinde yarattığı etkinin azaltılması ve yardımcı olmak isteyen gönüllülerin kriz yönetimi sürecine dahil edilmesi sağlandı.

7.6. Norveç Ütøya Adası Saldırısı Sonrasında Psiko- Sosyal Destek

22 Temmuz 2011'de Norveç'in Ütøya Adası'nda 564 gencin katıldığı gençlik kampına gerçekleştirilen silahlı saldırıda 14-19 yaşlarında 77 genç hayatını kaybetti, 66 genç yaralandı.

- Başbakan daha fazla demokrasi ve daha fazla özgürlükle bu süreci aşacaklarını açıkladı.
- Komisyon müdahalede gecikildiğini tespit edince polis şefi istifa etti.
- Hayatta kalanlar suçluluk hissetmemeleri için desteklendi.
- Hayatta kalanlar deneyimlerini paylaştı ve katliam yaralarıyla nasıl hayata devam ettikleriyle ilgili fotoğraflar çekildi.
- Katliamdan sağ kurtulan 500 gence 1 yıl boyunca devlet tarafından psiko-sosyal destek sağlandı ve güçlendirici faaliyetler düzenlendi.
- Adanın ucunda bir kesit oluşturularak kayıplar anıtlştırıldı.
- Ada, 2015 yılında tekrar gençlik kampına ev sahipliği yaptı.

7.7. Paris Katliamı Sonrası Çocukların Bilgilendirilmesi

13 Kasım 2015'te yerel saatle 21.16'da başlayan Paris'in birinci, onuncu ve onbirinci bölgeleriyle birlikte Fransa Stadyumu'nda gerçekleştirilen silahlı ve bombalı saldırılar sonucu en az 132 insan hayatını kaybetti.

The Telegraph Gazetesinden Sally Peck'in Paris saldırılar sonrası çocukların bilgilendirilmesi için hazırladığı öneriler:

- **Bütün çocukların kendilerini güvende hissetmeleri sağlanmalı:** Özellikle okul-öncesi çocuklarla politik bağlam dışında somut bir dille konuşulmalı. "Bu insan uykuya daldı" veya "Şu insanı kaybettik" gibi korkuya ve anksiyeteye neden olacak, uyumalarını zorlaştıracak tabirler çok doğru olmayacaktır.
- **Çocukların yaşlarına uygun iletişim:** Muhtemelen bu haberlerden kulak misafiri olarak bilgi edindikleri için, onlarla kısa bir konuşma yapılmalı; olanlar doğrulanmalı ve çok insanın kötü bir olay sonucu öldükleri söylenmeli. Çocuklara bunların neden olduğunu bilmediğinizi de söyleyebilirsiniz. Güven telkininde aileler, öğretmenler ve bakıcıların rolü çok büyük. 5-6 yaşına kadarki çocuklar ölümün kalıcı bir durum olduğunu anlamazlar, bu yüzden uygun dil çok önemlidir. İlkokul çağındaki çocukları, ölümü anladıkları için onlarla beraber oturup akşam haberlerini izleyebilirsiniz. Bu sırada faillerden "kötü insanlar" olarak bahsetmek yerine, kötü eylem veya davranışlardan bahsetmek daha doğru olacaktır. Yaslı ailelerin ve insanların haberlerini izlerken bu söylemi korumak güç olsa da çocukların kafasında onlara da saldırma ihtimali olan "kötü insanlar" imajı oluşması yerine, "yaptıkları kötü olan insanlar" imajı olması anksiyete oluşmasını bir nebze engel olacaktır.
- **Sosyal medya farkındalığı:** Paris Saldırılarıyla ilgili haberlerle ortaokul çağındaki çocuklar sosyal medya aracılığı ile karşı karşıya kalmıştır. Onlara her okudukları haberin gerçeği yansıtımayabileceği hatırlatılmalıdır. Çocuklarla olanlar hakkında ne düşündükleri ve medyada gördükleri kelimelerden daha güçlü etkiye sahip imajlar, resimler hakkında konuşulmalıdır.

- **Barış desteklenmeli:** Çocuklara bu olaylar açıklanırken Paris'te bir araya gelen insanlar ve dünyada barış isteyen, bunun için çalışan insanlara odaklanmak dayanışmanın öneminden bahsetmek iyi bir odak noktasıdır. Belli politikacıların failleri “batı medeniyetine karşı örgütlü eylem yapan gruplar” olarak tanımlamalarının yanlışlığından konuşmak çocukların böyle bir histeriye kapılmalarına engel olacaktır. Bunun yerine, barış isteyen insanların çoğunlukta olduğunu söylemek ve mesela John Lennon'ın Imagine şarkısını dinletmek onlarda daha iyi bir hissiyatın oluşmasını sağlayacaktır. Savaş karşıtı şarkıları beraber bulmak ve söylemek aynı etkinin oluşmasında yardımcı olacaktır.

7.8. 10 Ekim Katliamı Sonrası İletişim ve Sağlıklı Bilgiye Erişim

10 Ekim 2015'te yerel saatle 10.04 civarında Ankara Garı'nda Emek, Barış, Demokrasi Mitinginde gerçekleşen bombalı intihar saldırıları sonucunda 101 İnsan hayatını kaybetti, 460'dan fazla insan yaralandı.

10/10 Katliamı sonrasında ilk 2-3 gün kurumsal bir iletişim hesabının olmaması ve ihtiyaçların birden çok kaynaktan paylaşılması sonucu güncel ihtiyaçların sağlanması konusunda sıkıntılar ve depoda birikmeler yaşandı. 101 insanın hayatını kaybettiği, ilk belirlemelere göre 437 insanın yaralandığı 10/10 Ankara katliamı sonrasında çeşitli organizasyonlara 200'den fazla kayıp ve haber alınamayan insan bildirimleri yapıldı. Aynı gün ilk saatlerde TTB'de kurulan kriz masasına Ankara Tabip Odası ve SES'den aktarılan bilgilerle ölenlerin ismi ve yaralıların teşhis, bulunduğu hastane, durumuna ilişkin veri tabanı oluşturuldu. Telefonla arayanlara bilgi verildi.

Resmi kurumların sağlıklı bilgi akışına katkı sağlamadığı 10/10 katliamı sonrasında insanlar çok uzun süre yakınlarıyla ilgili bilgiye ulaşamadı. Yaralıların ve hayatını kaybedenlerin çevredeki 25 hastaneye ve adli tıpa götürüldükleri katliam sonrasında birçok insan hastaneler arasında mekik dokumak zorunda kaldı. Özellikle patlama sebebiyle teşhis güçlüğü ve bilginin sınırlılığı insanların travmalarını arttıran bu sürecin daha da uzamasına sebep oldu. Patlama sonrası ulaşılamayan insanlar için yapılan kayıp bildirimlerinin kişiye ulaşıldıktan sonra listelerden düşürülmemesi, sağlıklı bilgi oluşturma süreçlerini zorlaştırdı.

Resmi kurumların sağlıklı bilgi paylaşmaması sebebiyle ilk hafta kesin ölü sayısı hakkında farklı bilgiler dolaşıma girdi. Bu durum katliamdan doğrudan etkilenen ve yakınını kaybeden insanların mağduriyetlerinin tazmin edilmesini ve destek mekanizmalarına ulaşmalarını engelleyen başlıca etkenlerden biri oldu.

7.9. 10 Ekim Sonrası Travmatik Olaylar Sonrasında Çocukların Desteklenmesi

10 Ekim Katliamı sonrası olaydan etkilenen insanların desteklenmesi büyük oranda gönüllü dayanışma ağları tarafından yürütüldü. Bu kapsamda çalışma yürüten TTB, TİHV, Psikiyatristler Derneği, Toplumsal Dayanışma İçin Psikologlar (TODAP) gibi yapılar oldu. TODAP katliam sonrasında çocuklar konusunda yetişkinleri uyaran ve bilgilendiren aşağıdaki notu hazırladı.

Toplumunu etkileyen ve travmalara yol açan olaylarda, çocukların da benzer şekilde yaşı kaç olursa olsun etkilendiği ve çocukların desteklenmesinin yetişkinlerin sorumluluğu altında olduğu unutulmamalıdır.

Travma Sonrası Çocuklar

- Öncelikle her çocuğun gelişimsel yolu kendine özgüdür ve değişiklik gösterebilir.
- 2 - 5 yaş arasındaki çocuklarda ruhsal belirtiler sonucu, yetişkinler ya da orta çocukluk dönemindekilerden farklı olarak bedensel şikayetler de ortaya çıkabilmektedir. Baş ağrısı ya da karın ağrısı gibi bedensel şikayetler, ihtiyaç duyulan yetişkin desteğinin habercisidir.
- Çocuklarda, okula gitmekte isteksizlik, güvendiği bakım veren kişiden ayrılmak istememe gibi davranışsal farklılıklar gözlemlenebilir.
- Özellikle olayla ilgili açıklama yapılmamış olan ortamlarda, çocuklarda aşırı korku halinden kaynaklı uyku bozuklukları görülebilir. Fakat güvendiği bir kişi tarafından yapılan açıklamanın ve verilen desteğin ardından zamanla kaygı düzeyi azalacaktır.

Çocuklarla İletişim

- Öncelikle yetişkinlerin, olaydan sonra kendi ruhsal sıkıntılarının ve yoğun duygusal tepkilerinin olabileceğinin farkında olması gerekir.
- Çocuklar küçük yaşlardan (6 aylık) itibaren öncelikle bakım veren kişilerdeki ruhsal değişimleri fark ederler. Yetişkinlerin davranışlarındaki tutarsızlıklar ya da yüz ifadelerindeki değişimler bile çocukların olağan olmayan bir olay/durum olduğunu fark etmesini sağlar.
- Yetişkinlerin nasıl hissettiğini, neden öyle hissettiğini sade ve yalın bir şekilde çocuklarla paylaşması önemlidir. Bu, çocukların da duygularını rahatça ifade etmelerine neden olacaktır.
- Olayın yalın bir dille anlatılması, çocukların merak ettikleri soruları sormalarını kolaylaştıracaktır.
- Çocukların, yaşamda kötü olayların yaşanabileceğini ve bunların insanları üzebileceğini bilmesi önemlidir.
- Çocuklar bu olayların nasıl atlatıldığını, bu süreçte insanların birbirine nasıl destek olduğunu da görür ve başa çıkma yöntemleri ile ilgili yetişkinleri gözlemlerler. Bu nedenlerle, çocuklardan olayları gizleyerek hakiki olmayan bir dünya algısı yaratmamak önemlidir.

Yapılmaması Gerekenler:

- Olayı tamamen gizlemek ve çocukların duygusal olarak yoğun bir âna tanıklığı sırasında bunu inkâr ederek açıkça fark edilen bir durumun aslında yaşanmadığına çocukları inandırmaya çalışmak,
- Olayla ilgili çocukların kavrayamayacağı karmaşık ve/veya vahşet içeren konuşmalar ve görüntüler sergilemek ya da izletmek,
- Çocukların hiç tanımadığı birinin çocukları bakım veren kişilerden uzaklaştırması,
- Çocuklar kendini hazır hissetmeden onların normal hayatına geri dönmelerini beklemek,
- Her çocuğun özgün doğasını göz ardı ederek ona iyi gelmeyen yaklaşımlarda bulunmak,

- Çocukların sorduğu soruların cevabı bilinemediğinde bilmiyorum dememek, hatalı bilgi aktarmak,
- Çocukların yaşadığı olaylarla birlikte anlama ve duygusal düzenleme becerilerini kazanmaya açık olduğunu unutmak. (Çocukların da bu travma ile başa çıkabilecek güçleri olduğunu -anlama ve duygusal düzenleme gibi- göz ardı etmek ve onlara bunu yapabilmeleri için gerekli desteği sağlamamak).

7.10. Orlando Katliamı, İnsan Kaynaklı Bir Krizin Ayrımcılığa Dönüşmesi

15 Haziran 2016'da Florida eyaletinin Orlando kentinde LGBTİ'lerin gittiği bir gece kulübüne düzenlenen homofobik saldırıda 49 kişiyi öldü, 50 dolayında insan yaraladı.

Orlando kentinde gerçekleşen katliam LGBTİ'lerin kullandığı bir gece kulübünde gerçekleşmesi sebebiyle yaralananlar ve yaralananlara kan vermek veya yanında olmak için gidenler çoğunlukla LGBTİ'ler oldular. Orlando ve birçok ülkede LGBTİ'lerden kan almak yasak olduğu için bu süreç "insanların sevdiklerine kan bile veremediği" ayrımcı bir sürece dönüştü. Sonuç olarak homofobik bir saldırıdan mağdur olan insanlar, sağlık sistemindeki homofobik başka bir uygulama sebebiyle tekrar travmatize oldular.

7.11. Atatürk Havaalanı Katliamı Sonrası Kitlenin Yönlendirilmesi

28 Haziran 2016'da saat 22 sularında gerçekleşen 3 intihar bombası saldırısında 44 insan öldü, 239 insan yaralandı.

Atatürk Havaalanı katliamı aynı anda yüzlerce farklı ülkeden insanın yaşam alanından ve şehir merkezinden uzak bir yerde gerçekleştiği için, kriz yönetiminin özgün unsurları içermesi gerekiyordu. Katliam sonrası uçuşlar iptal edilerek havaalanı içinde bulunan kitle tahliye edildi. Ancak havaalanından çıkan İstanbul'da ikamet etmeyen yerli ve yabancı binlerce insan için ücretsiz toplu taşıma ve konaklama planlaması yapılmadığı için insanlar ortada kaldılar.

Paniklemiş insanlar için sakinleştirici bir yönlendirme yapılmamasının ötesinde, katliamdan çok kısa süre sonra havaalanı trafiğe açılarak hem yolcuların hem de alan çalışanlarının sakinleşmesini ve kendilerini güvende hissetmelerini sağlayacak zemin oluşturulmadı.

7.12. Nice Saldırısı Sonrası Resmi Kurumların Sosyal Medya Kullanımı

14 Temmuz 2016'da Fransa Ulusal Günü kutlamalarında kalabalığın üstüne kamyon sürülmesiyle gerçekleştirilen saldırı sonucunda 84 insan hayatını kaybetti, 100'den fazla insan yaralandı.

Olay sonrası Paris ve Nice polisi, jandarması, valilik ve gazeteler sosyal medya ve hashtaglerini etkin bir şekilde kullanarak sosyal medya üzerinden Nice'te saldırıdan etkilenenleri ve evlerindeki insanları yönlendirmeye çalıştı.

#Nice06 hashtagi ile polis ve jandarma insanları sokağa çıkmamaları ve evlerinde kalmaları konusunda uyardı. Aynı zamanda söylentilerin ve şok edici görüntülerin sosyal medyada paylaşılmamasını talep etti.

Valilik, dışarıda kalan veya evini saldırıdan etkilenenlere açmak isteyenleri #PortesOuvertesNice (Açık Kapı) hashtagini kullanmaya yönlendirdi.

Nice Matin gazetesi ise dışarıda kalanların sahil yolu üzerinden taksiler tarafından ücretsiz olarak taşınacağı bilgisini paylaştı.

Olay sonrası röportaj yapan Fransız medyası olası bir yabancı düşmanlığına karşı Afrika ve Arap kökenli mağdurların röportajlarını ön plana çıkararak olaydan herkesin etkilendiğini vurguladı.

7.13. Manchester Saldırısı Sonrası Kitlesele Fonlama

22 Mayıs 2017'de İngiltere'nin Manchester şehrinde Amerikalı şarkıcı Ariana Grande'nin konseri esnasında gerçekleşen bombalı saldırı sonucu çoğu çocuk 22 İnsan hayatını kaybetti, 59 insan ise yaralandı.

Olaydan hemen sonra çok fazla sayıda insan saldırıdan etkilenenlerle dayanışmak için yönlendime talep etti. Buna cevaben Manchester Evening News hayatını kaybedenlerin ailelerine ve yaralılara aktarılacak üzere £50.000 hedefiyle bir kampanya başlattı. Kampanya için "Justgiving" isimli kitlesele fonlama platformu kullanıldı. Saldırıyı takip eden 2-3 saat içinde başlayan kampanya 50.000 Sterlin hedefine 24 saat dolmadan ulaştı. Yoğun talep sebebiyle kampanya hedefi önce 250.000, sonra 1.000.000 sonra da 2.000.000 Sterlin'e yükseltildi. Meblağın artması üzerine yardımların ailelere ve yaralılara İngiltere Kızıl Haç'ı üzerinden dağıtılmasına karar verildi. Kampanya süresince destek verenlerin sayısı 40.000'inin üzerine çıktı.

8. SONUÇ

Kolektif bir çalışma sonucu hazırlanmış olan bu rehber, 10 Ekim 2016'da Ankara Tren Garı önünde yaşanan katliam sonrası deneyimlenen kriz yönetimi öncülük etmiştir. Tarihin en büyük katliamı olarak ifade edilen bu tarih öncesindeki katliamlar ve sonrasında artarak devam eden katliamlar bilhassa insan kaynaklı krize/yıkıma doğru müdahale ve insan kaynaklı krizi/yıkımı koordineli olarak yönetebilmek için bu rehberin hazırlanması ihtiyacını doğurmuştur.

Katliam ve afet deneyimlerinin yer aldığı bu rehberde amaç, yaşanan kriz/yıkım sonrasında devletin olmadığı, olmayı reddettiği, sağlıklı bilginin üretilmediği, üretilmesinin engellendiği alanlarda kendi kendine yetebilmek ve yaşanan krizi yönetebilmek adına kriz koordinasyonunda yer alarak alana doğrudan ve doğru müdahale ile yaşanan krizler/yıkımlar karşısında birlikte güçlenmektir.

Bu rehber esasında yanyana ve birarada bir öğrenme sürecidir. Her krizin/yıkımın biçmi, niteliği her ne kadar farklı olsa da ve her ne kadar diğer krizde/yıkımda yaşanan deneyim

“yeni”olana tam olarak uygulanamasa da bu rehber, aktarılan yurt içi ve yurt dışı deneyimlerle nelerin yapıp nelerin yapılamadığı konusunda bilgi sunmakta ve bir kriz merkezi koordinasyonun kriz öncesinde oluşturulması gerektiğinin aciliyetine işaret etmektedir.

EK-1 TANIMLAR¹²

Acil Barınma:

Afet ve acil durumdan etkilenen kişilerin hayatlarına devam edebilmeleri için en temel barınma ihtiyaçlarının karşılanması (çadır vb).

Acil Durum:

Toplumun tamamının veya belli kesimlerinin normal hayat ve faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan ve acil müdahaleyi gerektiren olaylar ve bu olayların oluşturduğu kriz hali.

Afet:

Toplumun tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, olağan hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan doğal, teknolojik veya insan kaynaklı olaylar.

Afet- Acil Durum Bilgi Sistemi:

Afetlerin her safhasında can kaybını ve ekonomik kayıpları en aza indirmek için konuyla ilgili veriler ve bilginin eş güdüm içinde zamanında sağlandığı ve değişiminin sanal bir ağ ortamında kolaylıkla yapılabildiği bütünleşik ve teknolojik sistem.

Afet ve Acil Durum Çantası:

Afet ve acil durum anı ve sonrasında kullanılmak üzere bazı acil ihtiyaç maddeleri ve belgelerin hazır bulundurulduğu çanta. İçerisinde önemli evrak kopyaları, telefon listesi, para, kıyafet, radyo, kuru gıda, su, ilaç, ilk yardım çantası, hijyen malzemesi vb. gibi şeyler bulunmalıdır.

Afet- Acil Durum Envanteri:

Afet durumunda hizmet verecek kuruluşların elinde bulunan malzeme, kaynak ve imkânların stok durumunu yönetmesini sağlamaya yarayan demirbaş listesi. Bu terim aynı zamanda afetlerin yol açtığı zarar ve kayıpların listeleri için de kullanılmaktadır.

Afet ve Acil Durum Faaliyetleri:

Afet ve acil durumlar ile sivil savunmaya ilişkin hizmetlerin ülke düzeyinde etkin bir şekilde gerçekleştirilmesi için gerekli önlemlerin alınması ve olayların meydana gelmesinden önce hazırlık ve zarar azaltma, olay sırasında yapılacak müdahale ve olay sonrasında gerçekleştirilecek iyileştirme çalışmaları. AFAD, 112, UMKE, Kızılay, Sivil Savunma vb. kapsamındaki faaliyetler.

¹²Tanımlar bölümü hazırlanırken AFAD: Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü'nden yararlanılmıştır.

Afet ve Acil Durum Haberleşmesi:

Afet ve acil durumlarda, önceden düzenlenmiş veya tesis edilmiş kablolu ve telsiz haberleşme sistemleriyle ilgili kurum, kuruluş ve kişiler arasında yapılan ses, görüntü ve data içeren haberleşme.

Afet ve Acil Durum Müdahale Planı:

Afet-kriz zamanında, hızlı, etkili ve koordineli olarak müdahale edebilmek ve etkilenen toplulukların acil yardım ihtiyaçlarını zamanında, hızlı ve etkili olarak karşılayabilmek için kimlerin, ne zaman, nerede, hangi görev ve yetki ile hangi imkân ve kaynakları kullanarak olaya müdahale edeceklerini belirleyen plan.

Cinsiyet Kimliği:

Cinsiyet kimliği, bir bireyin kendini ait hissettiği cinsiyet olarak tanımlanır ve bu kimlik, çoğunlukla bireyin bedensel özellikleri ile ilgilidir, ancak biyolojik cinsiyetinden farklı olabilir. Yani bu kavram, bireyin kendisini sadece dişi ya da erkek olarak algılaması ile sınırlıdır.

Çalışana Psiko-sosyal Destek:

Yardım çalışanlarına yapılan psiko-sosyal destek çalışmalarını, yardım hizmetleri sırasında kullanılacak bilgilerin, broşürler, toplantılar ve benzeri etkinliklerle yardım çalışanlarına iletilmesi, paylaşım ve destek toplantıları düzenlenmesi; çalışanları etkileyen olumsuz faktörlerin belirlenmesi ve bu faktörlerin etkilerinin azaltılması yönünde girişimlerde bulunulması gibi faaliyetlerdir.

Yardım çalışmaları yürüten ekibin, çalışmalarını yürütürken etkilenen kişilerle kurdukları iletişimden, kime, hangi yardımı, ne şekilde yapacağı noktasına kadar gelen süreçte uygun şekilde bilgilendirilmesi ve desteklenmesi de bu psiko-sosyal müdahalenin bir parçasıdır.

Çok Dillilik:

Türkiye’de felaketten etkilenen grup içinde farklı anadile sahip insanlar göz edilmeli ve gerek kriz masasında gerekse destek sağlayacak ekipler arasında farklı dil desteği verecek insanlar yer almalıdır.

Çok Kültürlülük:

Kriz durumları farklı kültürden birbirini tanımayan insanların dayanışmasına sahne olmaktadır. Eğer desteklenecek grup birlikte yaşam deneyimine sahip olmadığımız bir grupsa ilk anda kültürel kodları, yeme alışkanlıkları ve inançlarına dair ön araştırma, kriz yönetimi süresince olası hataların önüne geçecektir.

Destegın Uzun Vadeye Yayılmasının Sağlanması:

Olayın sıcaklığıyla ilk dönemde insanlar seferberlik halinde destek olsalar da gündemin yoğunluğu ve gündelik koşturmalar bir süre sonra yoğun desteğin azalmasına, destek

ekiplerinin de fazla yorulmasına neden olmaktadır. Bu durumu engellemek için devam eden ihtiyaçlarla ilgili öncelikle sağlıklı bilginin paylaşılması ve destek için kaydı alınan insanların takip edilmesi önemlidir. Olayla doğrudan bağı az olan insanların desteklerini öncelikli olarak değerlendirmek, kolay ulaşılabilir destekleri zamana yayarak kullanmak uzun vadeli dayanışma için elzemdir.

Eylem Planı:

Faaliyetlerin hedefe uygun bir biçimde gerçekleştirilebilmesi için yapılan genel ve özel hedef stratejilerini içeren planlama.

Gönüllü:

Afet ve acil durum ile sivil savunma hizmetlerinde görev almak isteyen gerçek ve tüzel kişi.

Güvenlik Çemberi:

Bir kaza yeri veya afet bölgesinde afetzedelerin ve diğer kişilerin can ve mal güvenliğini sağlamak için olay yeri veya bölgesinin çevrilerek giriş ve çıkışların kontrol altına alındığı bölüm.

İhtiyaç Tespiti:

Afet bölgesine yapılacak olan yardımların nereye, ne miktarda, hangi öncelik ve ne kadar süreyle gönderileceğini belirlemek için yapılan değerlendirme çalışması.

İkincil Travma:

Travmatik olaya doğrudan maruz kalmayan ancak olaya tanıklık eden, travmaya maruz kalmış gruplara yönelik yardım ve destek hizmeti sunan, çok yakını travma yaşayan ya da yazılı-görsel medya aracılığıyla travmatik olayları izleyen kişilerin "travmatize" olması.

İnsan Kaynaklı Afetler:

Nükleer, biyolojik, kimyasal kazalar, taşımacılık kazaları, endüstriyel kazalar, aşırı kalabalıktan meydana gelen kazalar, toplu insan göçleri, zorla yerinden edilmeler vb.¹³

Kapasite

Afet yönetiminde, bireylerin, kurumların, insan topluluklarının ya da ülkelerin tehlikeleri ve yol açabilecekleri zararları algılama, tahmin etme, önleme veya zararlarını azaltma amacıyla önlem alma konusunda sahip olduğu güç ve kaynakların tümü.

Kapasite Analizi

¹³ Canlı bomba vakaları bu kapsamda değerlendirilmelidir.

Merkezî ve yerel ölçekte afet tehlikesi ve riskini belirleme ile afet zararlarının azaltılması amacıyla kullanılabilir kapasitelerin ortaya konmasını amaçlayan, gerek zarar azaltma ve gerekse afete müdahale planlarında kullanılan çalışma.

Kesintisiz ve Güvenli Haberleşme Sistemi

Afet ve acil durum yönetim merkezleri arasında sürekli ve güvenli iletişimi sağlayan, Başkanlıkça kurulan iletişim sistemi.

Kablo, GSM, Uydu, HF vb. iletişim ortamları anahtarlamalı olarak kullanılarak, merkezler arasında; ses, resim, görüntü, e-posta, video konferans, veri iletişimi kesintisiz ve güvenli olarak sağlanır.

Koordinasyon:

Afete uğramış veya uğraması muhtemel toplulukların kısa, orta ve uzun vadeli ihtiyaçlarını birlikte belirleyerek yerel, ulusal ve uluslararası kurumlarla mevcut kaynakları en etkin ve verimli şekilde kullanmak amacıyla uyum ve birliktelik içinde çalışması.

Kriz:

Normal düzeni bozan, toplum için olumsuz sonuçlar doğurma olasılığı bulunan fiziksel, sosyal, ekonomik ve politik olayların ortaya çıkması hâli.

Kriz Yönetimi :

Kriz hâli şartları süresince uygulanan, durumu normale döndürmeyi amaçlayan geçici bir yönetim biçimi. Afet yönetiminden farkı, sürekliliğinin olmaması, belirli bir zamanla sınırlı bulunması, krizi gerektiren olay ve nedenler kalktığında sona ermesidir.

Lojistik:

İhtiyaçları karşılamak üzere her tür ürün, hizmet ve bilginin kaynağından itibaren tüketileceği son noktaya kadar tedarik zinciri içindeki hareketine verilen genel ad.

Lojistik Hizmet:

Lojistik ile ilgili tüm çalışmaların bir bütünlük içinde ve aksamadan devam etmesi amacıyla oluşturulan faaliyet.

Lojistik Planlama:

Afet anında kullanılabilir kaynak ve stoklarla diğer ihtiyaç maddelerinin temini, afet bölgesine nakli ile oradaki yardım faaliyetlerinin devamlılığını sağlamayı amaçlayan, afet öncesi hazırlıklar içinde yapılan planlama çalışması.

Olay Komuta Sistemi:

Tüm tehlikeler ve her düzeydeki acil müdahale durumunun yönetiminde, müdahale edilen olay için eldeki imkânları en doğru ve etkin şekilde kullanabilmek amacıyla oluşturulan geçici ve dar kapsamlı bir modüler taktik acil yönetim sistemi.

Ön Değerlendirme:

Afetin etkilediği alanın, afet bölgesine ulaştırılacak acil yardımların, acil yıkılacak binaların tespiti ve hasar tespit çalışmalarında gereken ön bilgilerin sağlanması için yapılan etüt ve değerlendirme.

Psikolojik Destek:

Özellikle deprem gibi büyük yıkım getiren doğal afetler ve maden faciası gibi insan kaynaklı afetler sonrasında bir kısım afetzedede görülen ruhsal sorunların giderilmesi amacıyla profesyonel kişilerce verilen psikolojik yardım hizmeti.

Psikolojik İlk Yardım:

Afetler, terör, trafik azaları, tecavüz, aile içi şiddet, işkence, çocuk istismarı gibi travmatik olaylar sonrası çocuklar, gençler, yetişkinler ve aile bireylerine uygulanabilen modüler bir terapik yaklaşım.

Psiko-Sosyal Destek:

Psikolojik ya da psikiyatrik tedavi amacı gütmeyen, afet ve acil durum sonrası ortaya çıkabilecek psikolojik uyumsuzlukların, bozuklukların önlenmesi, aile ve toplum düzeyinde ilişkilerin yeniden kurulması, geliştirilmesi, etkilenenlerin normal yaşamlarına geri dönmesi sürecinde kendi kapasitelerini fark etmeleri ve güçlenmelerinin sağlanması, toplumda gelecekte ortaya çıkması muhtemel afet ve acil durumlarla başa çıkma, iyileşme, toparlanma becerilerinin artırılması ve yardım çalışanlarının desteklenmesini içeren ve afet döngüsünün her aşamasında yürütülen çok disiplinli hizmetler bütünü.

Psiko-Sosyal Müdahale:

Afetler sonrasında etkilenen bireylerin, normal yaşantılarına geçiş sürecini hızlandırmaya yardımcı olan, bireylerin ve toplumun var olan gereksinimlerini tespit ederek olası afetlerle başa çıkma ve müdahale edebilme kapasitelerinin yanı sıra iyileşme becerilerinin de artırılmasına yönelik faaliyet ve hizmetlerin tümü.

Sağlık Afet Koordinasyon Merkezi (SAKOM) :

Sağlık Bakanlığı Acil Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü koordinasyonunda ülke genelindeki tüm acil durum ve afetlerde sağlık hizmetlerinin koordinasyonunun yapıldığı, 7/24 zamanlı çalışan merkez. Afetlerde il sağlık müdürlükleri bünyesinde kurulacak olan ve il genelindeki

tüm acil ve afetlerde sağlık hizmetlerinin koordinasyonunun yapıldığı sağlık afet koordinasyon merkezleri de İL SAKOM olarak isimlendirilir.

Siber Güvenlik:

Siber ortamı oluşturan bilişim sistemlerinin saldırılardan korunmasını, bu ortamda işlenen bilginin gizlilik, bütünlük ve erişilebilirliğinin güvence altına alınmasını, saldırıların ve siber güvenlik olaylarının tespit edilmesini, bu tespitlere karşı tepki mekanizmalarının devreye alınmasını ve sonrasında ise sistemlerin yaşanan siber güvenlik olayı öncesi durumlarına geri döndürülmesini sağlamak amacıyla kullanılan araçlar, politikalar, güvenlik kavramları, güvenlik teminatları, kılavuzlar, risk yönetimi yaklaşımları, faaliyetler, eğitimler, en iyi uygulamalar ve teknolojilerin tümü.

Stratejik Planlama:

Kuruluşların mevcut durum, misyon ve temel ilkelerinden hareketle, geleceğe yönelik bir vizyon oluşturmalarına, bu vizyona uygun orta ve uzun vadeli amaçlarını, temel ilke ve politikalarını, hedef ve önceliklerini, performans ölçütlerini, hedeflerine ulaşabilmek için izlenecek yöntemler ile kaynak dağılımını belirlemelerine ve ölçülebilir göstergeler geliştirerek, faaliyetlerini izleme ve değerlendirmelerine imkân sağlayan, katılımcı ve esnek bir planlama süreci.

Sürdürülebilir Afet Yönetimi:

Var olan tehlike ve riskleri önleme, bunlardan sakınma veya etkilerini azaltma, daha güvenli ve gelişmiş yeni yaşam çevreleri oluşturma ana hedeflerinin yanı sıra ekonomik, sosyal ve çevresel gelişmelere de katkı sağlayabilen yönetim.

Tahliye:

Afet ve acil durum ile sivil korunma hizmetleri kapsamında, boşaltılması gereken yapıların veya bir bölgenin, önceden belirlenmiş yollar kullanılarak hızlı ve düzenli bir şekilde boşaltılıp insan ve canlıların güvenli yerlere nakledilmesi işlemi.

Travma Sonrası Gelişim (TSG)

Travmatik olaylardan sonra yaşantıya bağlı ortaya çıkan olumlu değişiklikler.

Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB)

Doğa kaynaklı afet ya da beklenmedik bir olayla karşılaşan kişilerde meydana gelebilen, aşırı korku, çaresizlik, tepkisizlik, içe kapanma, aşırı uyarılmışlık, olayı yeniden canlandırma gibi psikolojik davranış ve kaygılanış farklılığı durumu.

Triyaj:

Çok sayıda hasta ve yaralının bulunduğu durumlarda, bunların öncelikli tedavi ve nakil edilmesi gerekenlerin tespiti amacıyla olay yerinde veya bunların ulaştırıldığı her sağlık kuruluşunda yapılan hızlı seçme ve kodlama işlemi.

Yerinden Edilme:

Genellikle silahlı çatışma ya da doğa kaynaklı afetler sebebiyle, bir kişinin evinden ya da ülkesinden zorla çıkarılması durumu.

Yerleşim Yeri Tehlike Analizi:

Deneyimli insanlar veya gönüllüler tarafından gözleme dayalı olarak yapılan, yerleşim yerlerindeki tehlike ve riskleri belirleme yöntemi, tehlike avı.

EK-2 KRİZ YÖNETİMİ BİLGİ KARTLARI

KRİZ YÖNETİMİ BİLEŞENLERİ

1. Kriz Masası Koordinasyonu (Merkezi Koordinasyon)

- 1.1. SAHA Birimi
- 1.2. Lojistik Birimi
- 1.3. Bilgi İşlem ve Kayıt Birimi
- 1.4. İletişim Birimi
- 1.5. Yardım ve Destek Birimi
- 1.6. Sağlık Birimi
- 1.7. Hukuk Birimi
- 1.8. Güvenlik Birimi

Kriz Masası Koordinasyon (Merkezi Koordinasyon)

Sorumluluk

- Kurumlar arası iletişim ve koordinasyonu sağlamak
- Kriz masaları ve birimler arası iletişimi sağlamak
- Tüm verilerin sağlıklı bir şekilde düzenli olarak kaydedilmesini sağlamak
- Gelen talepleri (gönüllü, bağış vs) ilgili birimlere yönlendirmek
- Basınla iletişimi sağlamak
- İhtiyaçların dağıtımının eşitlikçi şekilde yapıldığını takip etmek

Gerekli Kişi Sayısı

- En az 3 kişi

Gerekli Lojistik

- Kurum ve basın iletişim listesi,
- Bilgisayar,
- Veri depolamaya uygun program

Saha Birimi

Sorumluluk

- Saha ve merkezi koordinasyon arası iletişimi sağlamak
- Gönüllüleri yönlendirmek
- Bilgi, veri ve iletişim kişilerinin koordinasyonu sağlamak
- Saha gönüllülerini ve sorumlularını desteklemek
- Birimlerde sorumluluk alanların takibini yapmak
- Gönüllülerin ve çalışanların değişimini sağlamak
- Gerektiği durumlarda sahada çalışanların psiko-sosyal açıdan desteklenmesini sağlamak
- Özel ihtiyacı olan grupların takibini yapmak (Engelli, çocuk, yaşlı, farklı dil konuşan kişiler vb.)
- Kriz durumunun gerçekleştiği yer veya durumdan etkilenen kitle doğrultusunda farklılaşan ihtiyaçları takip etmek
- İhtiyaçların sağlanması için planlama yapmak

Gerekli Kişi Sayısı

- En az 3 kişi

Gerekli Lojistik

- Telefon, gönüllü kayıt formu,
- Gönüllülerin ve sorumluların iletişim listesi,
- Bilgisayar

Lojistik Birimi

Sorumluluk

- Aynı yardımları takip etmek ve yönlendirmek
- Deponun organizasyonunu sağlamak
- İhtiyaç listelerini hazırlanmak - güncellemek ve iletişim birimine iletilmek
- Geçici barınma organizasyonunu yapmak
- Yemek organizasyonunu yürütmek
- Hijyen önlemlerinin alınmasını sağlamak
- Ulaşım organizasyonu yapmak
- Gıda dışı malzemelerin yönetimini yapmak
- İhtiyaçların cinsiyet farkı gözetilerek planlanmasını ve dağıtılmasını sağlamak
- Özel ihtiyacı olan grupların farklılaşan ihtiyaçlarını takip etmek (Yaşlı, engelli, çocuk)

Gerekli Kişi Sayısı

- En az 3 kişi

Gerekli Lojistik

- Bilgisayar,
- İnternet bağlantısı,
- Online paylaşım programı,
- Megafon,

Bilgi, İşlem ve Kayıt Birimi

Sorumluluk

- Kayıp, yaralı ve hayatını kaybedenlerin (duruma göre etkilenen diğer gruplar ve yakınları) kaydını tutmak
- Kayıp, yaralı ve hayatını kaybedenlere ait yönlendirici bilgileri paylaşmak (hastane, adli tıp, morg vb)
- Kayıp, yaralı ve hayatını kaybedenlerin listelerini güncellenerek sosyal medya hesaplarından paylaşmak
- Gönüllü kaydı yapmak
- Kurum, dernek, vakıf vb yapıların kaydını tutmak
- Aile ve yakınların kaydını tutmak
- Destek alan kişilere temel iletişim bilgilerini sağlamak

Bu birim ilk günlerde kayıtların alınması, online olarak kaydedilmesi sorumluluğunu alır. Afet ve krizden etkilenmiş insanlara ihtiyaç duyduklarında ulaşabilecekleri merkezi iletişim bilgilerini sağlar.

Gerekli Kişi Sayısı

- En az 2 kişi

Gerekli Lojistik

- Bilgisayar,
- İnternet bağlantısı,
- Online depolama programı,
- Kayıt Formları

İletişim Birimi

Sorumluluk

- Merkezi iletişim birimi işlevini yürütmek
- Güvenilir teyit edilmiş bilginin yaygınlaşmasını sağlamak
- Basınla ilişkileri yürütmek
- Kriz masası iletişimini sağlamak
- Kirize ilişkin sosyal medya hesaplarını yönetmek
- Aile ve yakınlarla iletişimin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesini takip etmek
- Aile ve yakınların ihtiyaçlarını takip etmek
- Kurumlar arası iletişimi sürdürmek
- Kamuoyunda olayın canlı tutulmasını sağlamak
- Olaya ilişkin haber ve görsel sağlamak

Gerekli Kişi Sayısı

- 2 Kişi: Kurum, aile/yakın iletişimi
- 2 Kişi: Basın ve sosyal medya yönetimi
- 2 Kişi: Kriz masası iletişimi

Gerekli Lojistik

- Bilgisayar,
- İnternet bağlantısı,
- Online depolama programı,
- Kayıt Formları

Yardım ve Destek Birimi

Sorumluluk

- Yardım ve desteklerin sağlanabileceği kanalları belirlemek ve bu kanallar hakkında bilgilendirme yapmak
- Sağlanan destekleri ve ihtiyaçları takip etmek ve iletişim koordinasyonu ile yakın bir şekilde çalışmak
- Yardım ve desteklerin bağlı olduğu mevzuatı takip etmek
- Gelen aynı yardım ve destekleri takip etmek, ihtiyaca göre yönlendirmek
- Gelen nakdi yardım ve destekleri takip etmek, ihtiyaca göre yönlendirmek
- Raporlama ve şeffaflığı sağlamak

Gerekli Kişi Sayısı

- 3 Kişi

Gerekli Lojistik

- Bağış toplanıyorsa bağış makbuzu
- Yardım toplama mevzuatı,
- Bilgisayar,

Sağlık Birimi

Sorumluluk

- Yaralıların hızlı bir ilkyardım hizmetiyle hastanelere ulaştırılmasını sağlamak
- Kan ihtiyacı takibini ve bilgilendirmesini yapmak
- Etkilenenlere yönelik temel sağlık, psiko-sosyal destek, tıbbi medikal, ilaç, ambulans destek ihtiyaçlarını tespit etmek
- Etkilenenlere yönelik taburcu, refakatçi işlemlerini takip etmek
- "Takip Bilgi Formları"nı oluşturmak
- Kadın, çocuk, yaşlı, engelli bireylerin, kronik hastalık, travma sonrası stres bozukluğu, üreme sağlığı gibi ihtiyaçlarının takibini yapmak
- Kişilerin, sağlık konusunda ihtiyaç duyduklarında destek alabilecekleri birim, kişi ve kurumların iletişim bilgilerine ulaşmalarını sağlamak

Gerekli Kişi Sayısı

- 5 Kişi

Gerekli Lojistik

- Kurumlar ve yapılar arası ortak bilgi sistemi,
- Psikolog, sağlık görevlisi ve kurumların iletişim listesi

Hukuk Birimi

Sorumluluk

- Hayatını kaybedenlerin aileleri ve yakınlarını hukuksal destek için yönlendirmek
- Yaralıları hukuksal destek için yönlendirmek
- Delil niteliği taşıyan unsurların ilgili kurumlara iletilmesini sağlamak
- Doğru ve zamanında bilgilendirme ile olaydan etkilenenlerin özellikle bireysel olarak tam, doğru, tüm yönleriyle bilgilendirilmesini sağlamak
- Hukuki ihtilaflara karşı birden fazla kurumdan görüş almak
- Dava süreci için gerekli evraklar konusunda danışmanlık yapmak
- Kamuoyunu hukuki süreç konusunda bilgilendirmek
- Yaralılar veya yaralı yakınları özellikle tedavi sürecinde hastane personeli tarafından ayrımcılığa maruz kaldığında müdahale etmek,
- Yaralıları ilişkin bilgi gizliliğini hukuki açıdan garanti altına almak

Gerekli Kişi Sayısı

- 2 Kişi

Gerekli Lojistik

- Birlikte çalışılacak avukatların ve baroların iletişim bilgileri,
- İnsan hakları, sosyal haklar ve sağlık hakkı alanında faaliyet gösteren sivil toplum örgütlerinin iletişim listesi

Güvenlik Birimi

Sorumluluk

- Yakınların ve gönüllülerin güvenliğinin sağlanması için kriz sonrası ilgili mahallerde (hastane, adli tıp vb.) sabah-gece vardiyası prensibiyle dönüşümlü olarak gözetim yapmak
- Kriz masasına başvurularla iletişim sırasında meydana gelebilecek gerginliklere çözüm bulmak
- Ailelerin günlük seyahatleri sırasında ihtiyaç dâhilinde eşlik etmek
- Yaralıların hastane odalarında güvenliğini sağlamak (Yaralıların hangi serviste hangi odada olduğuna dair bilgilerin saklı tutulması)
- Yardımların ulaşımını kontrol etmek
- Depolara ulaşan yardımların güvenliğini sağlamak
- Depoya giriş çıkışların kontrolünü yapmak

Gerekli Kişi Sayısı

- 2 kişi: Depo için (Vardiya ve mekân başına)
- 5 kişi: Yakın ve gönüllü güvenliği,
- 3 Kişi: Mobil ekip

Gerekli Lojistik

- Detektör,
- Görevli bandı/ önlüğü,
- Biber gazı

